

יודישע

פאלקס-צייטונג

28 Januar 1903.

פערלאג „פאלקס-פילדונג“ ווארשא.

כ"ט טבת תרס"ג.

אינהאלט: קליינקערדיט: ג. באדער. — צווישען נאמען: א שרייבער. — פאליטישע ענינים. — נייעס פון דער וואך: וועלט נייעס
 II יודישע נייעס. — ברעף פון ליטא: הליטא. — אויף דער עלטער (ערצעהלונג): ליפמאן לעווין. — דער יודישער גלות
 שאול יצחק סופניצקי. — די יודען אין מאדאקא: ג. — ליטעראטור און קונסט. — וויסענשאפטליכע ידיעות.
 יודישע פרויען-וועלט: I אלגעמינע נייעס: II יודישע נייעס. — די קולירען אין דער פרויענקליידונג: רבקה לעווינאחאן. — מידעות.
 פעליעמאן: צעוועט און צעשפרייט: שלום עליכם.

1903 אבאנעמענט אויף דעם נייעם יאהר 1903

אויף דעם נייעם יאהר געפינט זיך אין דעם פארטפערל פון אונזער רעדאקציע פיעל ארטיקלען פאר אלע אבטחילונגען
 פון אונזערע שטענדיגע מיטארבייטער:
 I. דינעזאהן: ד"ר ח. ד. הורוויץ; ד"ר י. לאקומאוויטש; מ. ספערקטאר; ד. פינקקי און שלום עליכם.
 אויף דעם נייעם יאהר גיט די „פאלקס-צייטונג“ איהרע יעהרליכע אבאנעמענט א פערעמיע:
 I. אלע ווערק פון שלום עליכם זענען איבערגעקוקט און אויסגעבעסערט פון מחבר. רוקען זיך מיט נייע שריפט. מיט נקודות און אויף גוט פאפיער.
 אבאנאמענטס-פרייז און ארבעטע געפינט זיך אין אנהויב פון יעדען נומער.

מראשית שנת תרס"ג נעשו שניים למזכה בחוצאת העתון הזה:
 א) „העולם קטן“ הוא מעתה מנוקד כלו, התכן יותר קל ונוח. ב) הפורמט
 נשתנה לטוב וליופי. האותיות הן יותר בהירות והצירים — יותר יפים.
 ג) תחת המחיר הקודם, 6 רובל לשנה, נקצב מעתה המחיר

רק 4 רובל לשנה
 2 רובל לחצי שנה, 1 רובל לרבע שנה.
 החתומים לשנה ישלמו יקבלו בסוף השנה תעודת יפה חכם. דמי החתימה
 יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה ושני הרובל הגותרים
 מראשית הרבע השני.

בתור הוספה מיוחדת „העולם קטן“ ירחיק פרגוני בעד התורים וחמורים בשם:

„הפרדגוג“

בי יבואו מאמרים בכך מקצעות החנוך וההוראה, החדשות במקצוע החנוך.
 החנוך העברי ביתסו אל החנוך הכללי, השקפה על מחלף החנוך בא"י ובחו"ל;
 החדשים, הת"ת ובתי הספר. מאמרים ע"ד המבט המצב החמרי והרוחני של
 המורים והמלמדים; דו"ת מאספות מורים, כרוניקה מעולם ההוראה העברית
 והמורים העבריים, בקרה ספרי הלמוד והקריאה בבני הנעורים, שאלות ותשובות
 כעניני החנוך והלמוד במעשה; לשכת מודיעין (ביורא) בעד הורים ובתי ספר
 המבקשים להם מורים, ובעד מורים המבקשים להם משרות ומקומות להוראה.
 מחיר „הפרדגוג“: 3 רובל לשנה, 1.50 רובל לחצי שנה, 75 קאפ. לרבע שנה.
 לחותמי „העולם קטן“ 2 רובל לשנה, 1 רובל לחצי שנה, 50 קאפ.
 לרבע שנה. פוסקט מפורט ע"ד „העולם קטן“ „הפרדגוג“ ישלח הנס לכל דורש.
 האדרסה:

Hazar „Tymin“ Bapnaba. — Verlag „Tuschija“ Warschau
 בע"פ: גובליסקי 7 בעון 9.

עולם המז

עתון שבועי מצויר לבני הנעורים (נדפס בקרקין).

המו"ל: העורכים:
 הוצאת „תושיה“ בורשה. א. ל. בן-אביגדור וש. ל. גרדון.
 העתון המצויר האחר בספרותנו בכלל והיחיד ומיוחד לבני הנעורים שלנו בפרט.
 בו נדפסים:

- א) מאמרים לחגי ישראל וימים
- ב) ספורים קטנים וגדולים.
- ג) אנודות ושיחות.
- ד) שירים ומשלים.
- ה) מחזות.
- ו) סרקים מדברי הימים.
- ז) תולדות אנשי שם בישראל
- ח) ידיעות העולם והמטע.
- ט) ספוחי מסעות
- י) ידיעות וחדשות, שיש בידעית
- יא) ענינים קטנים (כריחות, מכתמים
- יב) תמונות אנשים וצוירים שונים.
- יג) תוי מגנינות דשירים שונים.

שפת „העולם קטן“ קלה וטבעית והסגנון נאה ומלכב.

כל גליון מלבד שהוא נעים לקריאה ומלכב את נפש הקוראים הקטנים
 והצעירים, תנהו גם מעין חרוסומטיה מצוינה ללמוד שפת עבר. העתון
 נדפס על נייר יפה וברדפס מהורר והתמונות מצוינות ביסין וטובן.

אליין-פערקויף פיר גאנץ רוסלאנד אונד פוילען

טואלעט-זייפן אונד פערפומען

דער בעריהמטער פאבריק

Gust. Stuermer

רעקאמאנדירען בעזאנדערס בלומענ-זייפן פערשיעדענער גערוכען, וויא אויך Semiramis אונד א נייע סארט זייפן Trianon, אויך אללע סארטען א-דע-קאלאן אונד בלומענ-אדעקאלאן אין פערשיעדענע גערוכען.

5-3

Warszawa, Pasaż Simonsa sklep Nr. 11.

(133)

חירורגיש-אָרטאָפּעדישע
אנשטאלט

פון ד"ר רייכשטיין

נעהמט אן צו חירורגישע בע-
האנדלונג אויסגעקומטע שדרות
און פיס; געלענק- און מוסקל-
קראנקהייטען, ווי אויך צו מאססאן,
פון 4 ביז 6 אהר. אין דער אר-
טאפעדישען ווערדען פערפערטיגט
אנשטאלט ווערדען פערפערטיגט
דורך ספעציאליסטען: קארטעטען,
אפארטמען צו האנדע און פיסע
(שיענען הילענאפארטמען העסטיג)
קינסמליכע פיסע, אלערליי רופטור-
און בויך-גארטעל א. ו. ו.

10-4 31 לעשנא 31 (131)

נארויאנישע אנשטאלט.

ה'ושע טייטעלבוים דויקא 18

נעהמט אן צו פערגילדען,
פערזינלעך, פערזינלעך,
אקסידירען, און בראנז-
רען פערשיעדענע מע-
טאל ארבייט, עס ווערד
אויך אנגענומען אלטע
ילכערע און פערזי-
בערטע כלים אויף צו
פרישען ווי גאנץ נייע.
פיר דויערהאפטטיג און צו גאנץ
מעסיגע פרייען.
נייעס! פערשיעדענע אויסלעדישע
פערסעסונגען, ווי אויך ראמען-
גירטעל מיט אלער ארט שטאלען נאנט
20-11 בילליג.

שיין שרייבען

פערשיעדענע
שריפטען ער-
לערענט אין 20 לעקציען די ערנסטע
צעבראכענע און געציטערטע האנד-
שריפטען, עכט קאלירטא-ע

4-3 ש. טייטעלבוים (134)
נייע מילע 38, וואהנונג 56.

פאבריק פאן זייער-
פערטען
אייזערנע
קאסטען

עמפעהלט איהרע
אויסארבייטונג נאך
דעםנייעסטען סיסטעם
קאנקורירט מיט דיא-
פרייען אויך פער-
גרעסער אויך די N. N.
געניג אנדערע פא-ב-
ריקאנטען.

פרייז-קוראנטען פראנקא.
III. X A P II, Warszawa

10-10 40. Новолитъе (102)

פריירינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און
נייהען אין א קורצע צייט דורך בריעף
אין זשארגאן, רוסיש און דייטש. די
מעטאדע איז די בעסטע און די גרינגסטע.
אפילו 12 יעהריגע מעדען קענען זיך
גוט אויסלערנען, אויף תשובה א מאדקע.
ניט זאמט און פרייע אן ביי:
Г-жб Бертъ Найдичъ, Варшава.

62-22 (26)

נור מיט עטליכע רובל

קאן יעדער מענטש ביי זיך, אויפ'ן ארט
אנומע פרינסה איינפיהרען, אברייכע
עקלערעניג חנם לכל דורש.

Я Найдичъ, Варшава.

י. שעקמאן, ווארשא.

פאבריק פון זילבער 84 פראכע
עם סלאטע-וואארען. 50-5 (128)

וויר מאכען אויפמערקזאם

אויף דעם פרויזאט חירורגישע
שפיטאל פון ד"ר בארעל ווארשא
מוראנואוסקא 14, אלע אסערא-יא-
נען ווערדען דורכגעפיהרט פאן ד"ר
בארעל. אנגענומען ווערדען חיוור-
גישע קראנקע יעדען טאג פון 10-2
פרייזאט וואהנונג דויקא 3 פון
10-10 אונד 7-4 (88)

מיטלען צום לעבען.

דיא אלע לעהרעס וועלכע איך לעהרען
מאכען: זינט (אייניגע סארטען). ברעד
עהל, שוה-וואכס, וואנע-שמי,
לאמיער און נאך פערשיעדענע וויכטיגע
אויסארבייטונגען האב איך צוזאמען-
געשטעלט אין א בוך פיר פרייז 3 רובל
אלע ארטיקלען, איך אנטווארטע אויף
פראגעס אונד שיקע ראה-מאטעריאל
10-10 לויט פערלאנג. (75)

И. М. МАТУЗОНЪ
Варшава, Милая ул. 17.

חוכרות בודדות מן

מלון של כים

מעברות לרוסית ואשכנזית

מאת י. גרזובסקי וד"ר י. קלוזנר
תמצאיהם להמכר רקעדר-האייר
וא"ח"כ ימכר רק המלון כלו.

אלה שקנו חוכרות בודדות מהמלון
יודו לרכוש להם את החוכרות החסרות
להם בעוד מועד. (143) 1-8

Издан. "Туман" Варшава.

ד"ר מ. קעניגשטיין

ווארשא, גראניטשנא 8 №
בעהאנדעלט האלד-אויסערען-אין-נאנען-
קראנקהייטען ביז 10 אין דער פריה און
6-4 נאכמיטאג. אין דער היילאנשטאלט
דויקא 26 פון 2 ביז 3. (96) 11-50

בעריטשעווסקעס קליינע ביכלעך

- 1) א מעשה.
- 2) שמועסען.
- 3) הקדמות.

פריוז פיר אלע דרוי ביכלאך 15 קאפ'
צו בעקומען אין דער רעדאקציע, יודישע
פאלקסצייטונג, "הצפירה" און ביי ה'
צוקערמאן, מו"ס. 1-4 (144)

וויכטיג

פיר סוחרים און פאבריקאנטען.

מאכע היערמיט בעקאנט, דאס אום
צו קענען אויספיהרען רעזל און זויבער
די בעשטעלונגען פון די געעהרטע
קליענטען. האבע איך מיינע 17 יאהר
לאנג עקזיסטירענדע (141) 2-4

שירדער-פאבריק

אייבערגעטראגען פון דויקא 16 אין א
פיעל גרעסערען לאקאל

דויקא 26

און נעהמע אויך אן אללערארט מאלער
ארבייט אין געוועלבען און פאבריקען
צו אללער בילליגסטען פרייזען.

M Burgin, Warszawa Dzik 26.

Зеркальный фабрикантъ,
Ю. ДКА- ВЕЙНБЛАТЪ,
Варшава, Слнзская 22

עמפעהלט אללע סארטען פערטיגע
שפיגלעך, אויך אללע צוואטען פיר
שפיגלעך פאבריקאנטען, צו גראסע
אונד קליינע פאבריקאציען. די בעסטע
עצות אין די פאבריקאציעסגעשפט
אנגעלעגענהייט. ביליגסטע פרייזען.
25-6 (104)

הוצאת "ישרון".

בימ"ס "ישרון" מלא וגדוש בכל
הספרים החדשים שיצאו לאור מכל בתי
הדפוס העבריים וגם כספרים עתיקים יקרי
הערך והמציאות. קונה ומוכר ספרים
ובכלליקיות גדולות מכל מיני ספרים
עברים. נכנס לרשות הוצאת "ישרון"

אלבום ארץ ישראל והמושבות

מאת ש. ראפאלאוויץ וזקס. פני יקר בזה
לא היה עוד בספרותנו.

שבעים וחמש ציורים ממראות
הארץ ומתקומות הקדושים

וממושבות אחינו באר"ק, ותולדות
המושבות וראשית ההיסטוריה.

כתוב הוא עברית ואשכנזית.

האלבום הזה ראוי הוא להיות בכל
בית ישראל לגוי ולקשט.

מחירו 8 ר"ב, בכריכה יפה 8 75 עס

פורטה למו"ס ואגודות ציוניות הנחה הגונה.

Книгоизд., le шурпнъ, Вильна
Verlag "leschurun" Wilno Russiand.
(46) 25-

דרוקעריי עט ליטאגראפיע

ש. בעלכאטאווסקי, פעטראקאו.

(געגרינדעט אין 1860 יאהר)

מיר גלייבען אז מיר פערשפארען צו לויבען און רעקלאמירען אונזער
דרוקעריי, וועלכע עקסעסטרש שטן מעהר ווי 40 יאהר, און האט זיך
א גוטען נאמען געשאפט. די פיעל ווערען ווערען זענען געדרוקט געווארען
אין אונזער דרוק אין דעם מיטל פון די 40 יאהר — זענען די בעסטע עדות
דערויף. מיר מאכען גור אויפמערקזאם, אז מיר האבען די לעצטע צייט פיעל נייע
סארטען שריפט און פערצירונגען איינגעשאפט, כדי צו פערפיינערען די ארבייטען
נאך די לעצטע מאדע. מיר נעמען אן צו דרוקען ביכער, העברעאישע, סלאו-
ספרים, זשארנאלישע, רוסישע, דייטשע, פראנצויזישע וכו'; אויך נעמען
מיר אן צו דרוקען אלערליי עטיקעטען, פרייז-קוראנטען, פאבריקאציעס
ביכלעך, פאסט-פאפיער, קוויטאציעס, וויזיט-קארטען וכו'.

אויך געפינט זיך שטענדיג אויפ'ן לאגער קארטעלעקס עטיקעטען.
אלעס ווערד פלין און שנעל אויסגעפיהרט, צו זעהר ביליגע פרייזען
פעטראקאו איזט ביי ווארשא, לויטע קאסטען גור 1.96 רובל.
אדרעסע: 14-6

Въ Контору паровой типо-литографии

Ш. Белхатовскаго, г. г. Петрокова.

ענדערן די אדרעסע קאסט 20 קאפ.
40 העלער.

כ"ט טבת תרס"ג.

דאס רוב יודען אין רוסלאנד, אין גאליציע און רומעניע
זענען קליינע קרעמער און בעלימלאכות, גרויס-האנדעל און פאבריק-
וועזען קעפינט זיך גישט ביי אונז אפילו א צעהנט חלק ווי אין
דייטשלאנד, ענגלאנד און בעלגיע, און דאך לעבען אונזערע קליינע

מיט די פחורות, און איהם קומט נישט מער אויס, גאר געהענען א טאקע אויף די פלייצעס און געהן אין די הייזער.
שמעון איז א שוסטער און פערדיענט זיך ניין פרנקס. אז מען פערשטעלט ביי איהם א פאר שוף, מוז ער אויסלענען ניין געלד אויף לעדער קויפען. פאר פסח מאכט זיך ביי איהם מער ארבייט און ער האט נישט קיין געלד, צו מאכען אלע פערשטעלונגען. ער קאן נישט איבער רעם צוהאלטען קיין ווארט און פארליערט די קונים זיינע. אדער ער פאלט אויף א וואוקערניק אין די העגד אריין און האט דעם אייגענעם סוף, וואס ראובן דער קרעטער.

דינה זיצט אין מארק מיט געבעקס, צי מיט פירות און צוקער-ווערק פאר קינדער. איהר גאנצע סחורה איז נישט מער ווערט, ווי העכסטענס 5 רובל, פון דעם דערנעהרט זי זיך און איהרע קינדערלעך. זי איז איין אלמנה, צי א גרושה אדער אפשר גאר איין ענוגה. יעדען שבת-צונאכטס טראגט זי אוועק איהר שבת'דיגע שאל צו איינעם א גוטען מענטש, וואס לייזט איהר 3 רובל. מיט דעם האנדעלט זי א גאנצע וואך און ציעהט ארויס איהר חיונה. פרייטאג טראגט זי אב 3 רובל מיט 60 קאפיקעס און נעמט זיך אב איהר שבת'דיגע שאל ביז שבת-צונאכטס. און אז דער "גוטער מענטש" ווערד אמאל מיט איהר ברונז, עס דאכט זיך איהם, אז דינה האלט איהם חלילה פאר א וואו-בערניק, און זאגט איהר: "איך דאנק אייך פאר אייערע געשעפטען, איך וויל אייך נישט לייזען, איך בין נישט קיין וואוקערניק!" דענסט-מאל איז ביי איהר חושף א גאנצע וואך. און אז עס וואלט זיך חלילה אמאל געמאכט, אז דינה וואלט נישט געקאנט אפברענגען פרייטאג די 3 רובל מיט 60 קאפיקעס, דעמאלט וואלט שוין געווען איהר סוף. אט פון אזעלכע מענטשען פערשטעהען דאס רוב, דאס פראסטע יודישע פאלק, וועלכע מע וואלט געקאנט לייכט העלפען. ראובן

וועכעל אונבלייבט ווייטער ביי זיינע סוחרים איין ארענטליכער מענטש. מיט דעם אפצאהלען דעם וואוקערניק געהט איהם שוין שווערער. די 6 רובל א חודש פעהלען איהם, דא צום דיר-הגעלד און דא צום צאהלען א פרישען וועכעל ביי זיינע סוחרים. ביי די לעצטע 4 ראטען גיט איהם דער וואוקערניק א נייע הלואה פון 50 רובל און נעמט א וועכעל אויף 40, דערפון ציעהט ער זיך אב 24 רובל פאר די לעצטע 4 ראטען פונם ערשטען וועכעל דערנאך מאכט זיך ווייטער עפס א מניעה. ראובן קאן נישט צאהלען דעם וואוקערניק די ראטען. דער וואוקערניק איז אבער א גוטער מענטש און געהט נישט טיף צום גער-ריכט. ראובן גיט איהם 1 רובל א חודש פראצענט און חוב בלייבט חוב. איינמאל קאן ראובן דעם רובל פראצענט אויף נישט געבען און דער וואוקערניק מוז שוין געהן צום געריכט, האמטש ער איז א גוטער מענטש. צום טערטן געהט מען אפילו נישט. דער וואוקערניק האט מורא, טאמער פרעגט מען דאס ביים געריכט ווענען וואוקער. אין איינענעם ווייסט ער גאנץ גוט, אז ראובן וועט נישט צוגעבען קיין פרעמד געלד. אזוי פערגלייכען זיי זיך ביידע נאך פאר'ן טערטן. פלוצלינג הייבט אבער אן צו קלינגען אין שטאדט, אז ראובן איז שולדיג עפס א וועכעל און צאהלט נישט. די בשורה געהט ארום פון אויזער צו אויזער, ביז זי קומט אן צום פאבריקאנט אדער צום גרויסען סוחר, וואס ראובן נעמט דאס סחורה אויף קרעדיט. ראובן פארליערט דעם בטחון. דער פאבריקאנט אדער דער גרויסער סוחר וויל איהם נישט מער קרעדיטירען. אדער ער קרעדיטירט איהם "בכל סחורות" וואס ער מוז געבן באזיר-ברירה צוגעבען, האמטש ער ווייסט פון דער דכתחלה אן, אז ער וועט זי נישט קענען פערקויפען. — וואס עס קומט פאר ווייטער מיט אויזער ראובן, קאן זיך יעדער אליין משער זיין. ער ווערד באגמראט. מען פערקויפט איהם דאס געוועלב זיינס

פֿעלִיעט־אָו

צעזייעט און צעשפרייט.

בילדער פונ'ם יודישען לעבען.

אין דריי אקטען

פון

שלום-עליכם.

(פארשטעלונג).

IV-מע סצענע

(די ועלכע, מלכה, אהן טאטווייען.)

פלארא. (צום פאטער) איך פארשטעה ניט, פאפאשא, פאר וואס אייגענטליך ביזטו דו אגעפאלען אויף מאטווייען, ער איז דאך גערעכט, ער איז ניט פאפאשא.

חנה. און איך האלט, אז דער פאפאשא איז גערעכט. וואס פאר א מאדע פייפען ביים מיש?

פלארא. ווער פרעגט דיר?

חנה. ווער רעדט צו דיר?

פלארא. ביזט שוין דאכט מיר צו קלוג געווארען, מיין טייערע געבולבעטע שוועסטער, נאך איידער דו האסט אנגעשמעקט דו קורסען... די מענטש ויך טאקי רעכטען אויף די קורסען! אזוי לאנג ואל מיר דער

קאפ ניט קרענקען! — ווייסטו דו פאר וואס? דערפאר וואס דו ביזט א יודישע טאכטער, האטש דו האסט ויך אונטער געשערען די האר... פאלג מיר, שלאג ויך עס ארויס פונ'ם קאפ, בילעבען!

חנה. קיין עצות ביי דיר פרעגט מען ניט. — מע וועט ויך פאר געהן אהן זיי. — גיב בעסער אכטונג אויפ'ן פנים סוף ווין נוס און געפורערט...

פלארא. ביזט דאך טאקי א רעכטער ענות פנים! — האלט צונג, א ניט וועל איך ויך מיט דיר דארפען רעכענען אויף איין אנדער מין אופן!...

חנה. אזוי גאר? דיינו מיט וואס? אפשר מיט די הענט? פלארא. און אפשר טאקי מיט די הענט! צי דו מיינסט, אז איך וועל ליינען בבור אויף דיינע אונטערנעשערענע האר? צי אויף דער קרייצער סאנאטאריע וואס דו ליינעסט? —

חנה. דו קעהרסט אפנים וועלען זאגען "קרייצער סאנאטאריע".

פלארא. נא דיר, נא א קרייצער סאנאטאריע (טראגט איהר אונטער גלייך אונטער דער נאז א מין זאך פון דריי מאדע צענויפגעלייגטע פינגער, וואס הויבט נישט אהן צו ניין פאחאזשע אויף א קרייצער-סאנאטאריע... טרוט איהר חנה א נעץ איבער דער האנט און פאקומט פון איהר אפאטש אין פנים.)

מאיר און מלכה. (חאפען ויך אויף ביידע פון די ערטער) שא!... שטילער!... וואס? וואס איז דאס? וואס פאר א מאדע פאטשען ויך? (ביידע שוועסטער צעגעהען ויך. איטליכע אין א באוונדער טיר.)

ואלען נישט בעדארפען אנקומען צו די טובות פון אט די אלע צדקה-חברות?

ג. באדער.

צווישען נאעמען.

(א קליינע פאררעדע.)

אונטער דעם נאמען וועלען מיר געבען פון צייט צו צייט איין איבערפליק איבער דעם וואס ווערד געברענגט אין פערשידענע צייטונגען, אויסהערען די גוטע און ניצליכע מיינונגען און אין איין וועגס זיך אומקוקען אויף די פעהלערען און מעגליכע טעות'ען, וואס האפען זיך ווילענדיג, גיט ווילענדיג ארויס פון אונטער דער פערדער...

היינטיגען ערב ראש השנה פון די צייטונגען האבען זיך די פראספעקטען פון אונזערע יודישע צייטונגען פערנעסערט ווי תמיד און נייערע צוואנגען האבען גאר קיין גבול גיט געהאט. און עס איז זיך גיט דא וואס צו וואונדערן. אויסער די שטענדיגע צוויי טעגליכע העברעאישע בלעטער זענען צוגעקומען צוויי גייע און איין צייטונג אין זשארנאל. אזא גערעטעגיש מיט איין מאל איז טאקי געווען שווער צו פערדייען, און אינזער זשורנאליסטיש וועלל האט אויסגעלעבט, אויף אונזער שטאל מליין געסעלע, איז געווארען א שרעקליכער געפילדער און דער עולם האט אנגעהויבען שטארק צו רעזשן, יעדער האט זיך געשטעלט ביי זיין קרעמל ווי אין א מאקס-טאג מיט א גוואלד: קיט, מוט קונים צו מיר אין קלייטל, מיין סחורה איז בעסער און ביליגער, בחצי חנם! און ערנער פון אלע איז דאס, אז פנעט יעדע צייטונג, די אלטע און די גייע ריהמט זיך מיט איין מעלה, אז זי געהערט גיט איין פארטיי, אז זי וועט גיט דיענען איין פראגראם.

מלכה. (אפליעס מיט די הענט) אוי, איך וועל מיר א מעשה איד-סדון! איך האב עס אויסגעטראכט? איך? דו האסט שוין אפנים פארנעמען, מאיר, אז דו ביזט געקומען צופאהרען פונם גראף, האסט דו אליין געזאגט אז דו וועסט איהם קריפען א לעספער? איך ווייס, איך זאל דאכט מיר לעבען הונדערט יאהר וואלט איז זיך אויך בער נאנען אהן א לעספער? אדרבה, איך האב מורא געהאט דאס קינד נאל זיך חלילה גיט אויסברעכען א פוס, אדער א האנט, האט מען גע-מאכט פון מיר דאס גרעסטע געלעכטער.

מאיר. פערשטעהט זיך אז מע האט געלאכט, ווארום דו ביזט קלוג ווי דעם רבים ציג...

מלכה. און דו ביזט דאך טאקי דער גרויסער חכם, ווארום דו האסט דאך געלירט... אוי, אט דאס געלירט! איך זאל האבען די ברכות וואס ס'איז געווען בעסער אהן געלירט ווי איצטער מיט געלירט! נישט געווען קיין געלירט, ווען די קינדער געווען קינדער; אצינד ווען די קינדער נישט קיין קינדער, צעוועט און צעשפרייט אויף אלע זיבען ימים, דער אהער דער אהין, איינער אין ליסי, דער אנדערער אין סטריסי, - אנהיים! צו וואס טויג מיר דוין געלירט, פרעג איך דיר, אז מינע אייגענע קינדער ווען מיר פרעגט? פארשאלטען געלירט, פאר-שאלטען נאל דאס ווערען פון נאט! (וויינט שטילערהייט.)

מאיר. זעה נאר זעה, זי האט זיך עס צעלאזט! זי רעדט אויך פון געלירט! גוטע יאהרען! זאג מיר נאר, חכמה מיינע, דו ווייססט האטש דעם טייטש פונם ווארט "מות-געלירט"? בהמה, ווען איך האב גיט קיין געלירט, וואלט זיך דען מיט מיר משרד געווען אזא מיוחס ווי רב משה'ל?

קעמער וואלט נאר בעדארפט א ביליגען קרעדיט פון 100 רובל, ער זאל נישט בעדארפען אנקומען צום וואכערניק אדער ער זאל קענען אפצאהלען דעם וואכערניק און בלייבען א מענטש ווי פריהער. ביי א ביליגען קרעדיט וואלט איהם דער פראצענט נישט אויפגעפרעסען די געצמות. דאס אייגענע איז ביי שמעון דעם שוסטער און ביי רינה די זיצערין. ליידער אבער, האבען מיר נאך נישט ביז היינט אזוינע אנשטאלטען ביי אונז יודען, וואס זאלען אזוינע מענשען געבען א קליינעם ביליגען קרעדיט און דעריבער מ'זען זיי צוגרונד געהן און די צאהל פון יודישע ארעמע לייט פערנעסערט זיך פון טאג צו טאג.

אונזערע יודען זענען רחמנים בני רחמים און אז ראובן, שמעון אדער רינה זענען שוין טאטעריעל אין גאנצען פערלארען, לאזט מען זיי נישט חלילה שטארבען פאר הונגער. אויף דעם זענען דאך יודען בני רחמים. פל'זמן זיי זענען נאך געווינד, בעקומען זיי אונטער-שטיצונג פון א חברה "לחם לאביונים" אדער "קופה של צדקה"; ווערען זיי קראנק, איז דא א חברה "בקר-חולים" און א שפיטאל; שטארבען זיי, איז דא א חברה-קרישא, וואס גיט זיי פבריקס און לאזט זיי נישט בעגראבען גאקעט, א חברה נושאים, וואס איז זיך סתעסק מיט זייער אוועקטראגען און הייסט זיי נישט, זיי זאלען זיך אליין אינעק-טראגען וברחמים.

וועט איהר וועלען פרעגען: פאר וואס געמט מען נישט דאס געלירט פון די חברות "לחם לאביונים", "קופה של צדקה", "בקר חולים", "חברה קרישא", "נושאי המטה" און נאך אנדערע אזוינע און מען גרינדעט נישט איין אנשטאלט, וואס זאל געבען קליינעם ביליגען קרעדיט, אז אזוינע מענשען ווי אונזער ראובן, שמעון אדער רינה

V-7 מיט סצענע

מאיר און מלכה אין צווייטען.

מאיר. (מיט די הענט) וואס הייסט דאס? ... ווי אזוי רופט מען דאס? - וואס פאר א שטוב? - וואס פאר קינדער? -

מלכה. (פארצארענט) דוין שטוב, דיינע קינדער.

מאיר. און דוין השקחה.

מלכה. נישט דו האסט דאס באדארפט נאנען? -

מאיר. און דו וואלטסט בעסער שווייגען.

מלכה. שווייגען? איך האב דאכט מיר גענוג געשוויגען... איינ-געמירט זיך שווייגענדיג... צייט איך נאך שוין אויך עפיש רעדען... איהר לאזט מיר דען רעדען? לאזט איך אויסרעדען א ווארט, ווערד א געלענדער... איך האב דען אויך עפיש א דעה? ... איך האב קיין שום דעה גיט... און ווער איז שולדיג, אז גיט דו? ... דו און דוין געלירט, דאס פערשאלטענע געלירט, און די דאזיגע שיינע שטארט, פרענען נאל וי מיט דעם גייעם שניט! גיט געווען קיין געלירט, איז גיט געווען קיין טאגערעם מיט קיין הארמ'דער, מיט קיין שמאכטעלאקאעס, נישט געווען די גרויסע שטארט, האב איך נישט געוואוסט פון קיין שפילען מיט קיין פאטעלען, מיט קיין שאפעס, מיט קיין טאפטשאנקעס מיט קיין לעספערען...

מאיר. ווידער לעספערען? ... ווער האט דאס אויסגעטראכט אז גיט דו?

דער מיטארבייטער האט לייעב, אבער נישט דאס וואס איז נויטווענדיג פאר דעם לעזער.

א פאלקס-שפראך האבען מיר, מיט איהר פונגען זיך הונדערט-טויזענדער מענשען, וועלכע פארשטעהען קיין אנדער לשון נישט, די מענשען דארשטען גאנץ ערציהונג אינאיינעם, ווי ביי קליינע קינדער פערדארף מען מיט זיי אנהויבען פון אלף-בית, און פאמעליך, פאמעליך אויסקלערען אין מלך, דענווארען די הערצער, אויפפרישען רעיונות און געבען זיי צו פארשטעהן מיט איינפאכע פשוטע ווערטער אלץ, וואס איז זיי ביז נעצט געווען פרעמד, אלץ וואס איז פאר זיי געווען פארקאנען.

קענען אינגערע ליטערארישע קאלעגען לעגען זייער האנד אויפ'ן הארצען און יעדער בעזונדער זאל מענען עהרליך זאגען: עסקתי באמונה? ניין, און טויזענד מאל ניין! פון איין זייט קומען צו געהן די אלטע און שעלטען מיט טויזנטע קללות דעם זשאנגאן און פון דער אנדערע זייט פערנעסען זיך די נייע, וואו זיי האלטען אין דער וועלט און אנשטאט זיך דורכצושטענען מיט דעם פאלק, קלאר און דייטליך, שפרינגען זיי מיט א ווילדער פאנטאזיע אין די ווייטע הימלען, ביז זיי פערנעסען די ערד, אויף וועלכער זיי האבען איבער-געלאזט די פינסטערע פער'חשכ'דיגע ברידער.

אט אין אזא צושטאנד בעפינדט זיך אונזער פרעסע, אין ערב ראש השנה פון די צייטונגען, וואס דאס זייט יאחר האט אונז געבראכט וועלען מיר געוואהר ווערען אין דעם ווייטערדיגען נומער פון אונזער פאלקס-צייטונג.

א שרייבער.

נאר זי וויל דוקא א מאנאפאל אויף דעם גאנצען פלל ישראל, אז זי וועט צופרידען שטעלען יעדען בעזונדער אדער פראסטער געזאגט, זי וויל און פערלאנגט, אז יעדער יוד זאל ווערען איהר אפאנענט, און אין דעם לעגט טאקי די גאנצע שוועריגקייט פון דעם ענין. ווייל די רעדאקציעס קענען אפען נישט ארויסזאגען זייער מיינונג, ווייל יעדער מוז אין זיך שטיקען זיינע אייגענע איבערצייגונגען און פונות, קומט דערפון ארויס דער טרויערדיגער פאל, אז דער לעזער מוז אויף נישט-ווילענדיג פערלירען דעם געשטאמונה צו אונזערע רעדאקטארען און שרייבערס, און דאס איז אפשר אויף די סבה, וואס די ארויסגעבער האבען אויף קיין גלויבען נישט אין זייער אייגענע קרעפטען און ביי דער ערשטער געלעגנהייט, ביים קלענסטען ווינטל מן הצד פאלט ביי זיי באלד אראפ די האנד און מאכען פיסס... קיין ליטעראטור האבען מיר נישט ווייל עס פעהלען אונז לעזער — שרייט מען ביי אונז פון יאהרען און אפשר וואלט שוין געווען צייט איבערצוקערען דעם פסוק און צו זאגען: קיין לעזער האבען מיר נישט, ווייל עס פעהלט אונז א ליטעראטור.

אונזער פאלק לעבט אין גלות חיי שעה, ווילענדיג אדער בעל פרוח מוז ער זיך בעשעפטיגען מיט האנדעל, דאס איז דער אלף און דער תיו פון זיין עקזיסטענץ, איהם אינטערעסירט דעריבער די קלענסטע ענדערונג פון דעם טעגליכען לעבען און פאר איהם איז זעהר וויכטיג דער מינדעסטער שנוי אין פאליטיק, האנדעל און אינדוסטריע, און פונדעסטוועגען וועט איהר אומזוסט זוכען אין אונזערע טעגליכע אויסגאבען די אלע פארדערונגען פון לעבען: דארטען קאנט איהר טרעפען שטענע מליצות, בעסערע אדער ערגערע ליטערארישע גימנאסטיקער, געלונגענע אדער נישט בעזונדער גע-לונגענע שירים; מיט איין ווארט, אלץ וואס דער רעדאקטאר אדער

ניידעשטאמער? פאר געלד, נארעלי, קויפט מען היינט אלסדיג אויף דער וועלט! און פערקעהרט, לאז די וועלט נאר אנשמעקען אויף האב חילוק נישט קיין געלד, אז איין עק, אויס רב מאיר, און אויס פאני שאלאנט, אויס! זיי דערקענען מיד שוין דעמאלט נישט אזוי ווי מע האט מיד נישט געקענט אמאל, נישט היינט געדאכט, אז אויך האב נאך נישט געהייסען רב מאיר שאלאנט, נאר פשוט "מאיר שאלאנט". ע. נארעלי, געלד-ראם איז... דאס לעבען, מיט'ן געוונד, מיט'ן חיות, מיט... מיט... מיט... גאט אליין!

מלכה, (א-ליעס) מיט די הענט, ביזט משיג צי חסר דעה? האסט שוין נאר קיין מירא? נישט פאר גאט ברוד, הוא וברוד שמו...! (געהט אוועק).

VI-טע סצענע

מאיר. (איינער אליין געהט ארום הין און צוריק) זי וועט מיר דער-צעהלען מעשיות וואס איז געלד: פחע... לאנג בין איך געקראכען אויף אלע פיער פאר יעדען פארד? וואס איז? איך האב נאר גע-מיינט טאמער וועל איך האבען דורך איהם עפ'ים אשטקל טובה?... לאנג ראב איך זיך אויפגעצויגען פאר איין קערפל, איין קערפל אויף אמשקן, איך זאל האבען דעם דאקטאר צו פאצאהרען, איך געהענק נאך די טרעהרען... ער, געלשעלעך! געלשעלעך! ווי זאגט ער: ברוד: געלד! אהה: געלד! הי: געלד!... (וועגט זיך צום טיש, פארטיפט זיך אין פאפירען, האפט זיך אויף, קלינגט, קומט אריין דאס שטוב מידלעך) תנים שלאפט נאך? רופ מיר אריין מאטווישען (עס קומט אריין

מאטוויי אין לאנגע באטפארטע שטיינעל מיט א בייטשל אין דער האנד).

VII-טע סצענע

(מאיר און מאטוויי.)

מאטוויי. דו האסט מיד גערופען?

מאיר. גערופען... (פאטראכט דעם וועג פון קאפ ביז פיס) וואס

איז דאס פאר א מין מלבוש?

מאטוויי. פון געוואנט.

מאיר. איך ווייס אז פון געוואנט, נישט פון גאלד... נאר וואס פאר א פאקאן? (דרעהט איהם אויף אלע זייטען) א ביינע וויסטע חלשות!... טאמער דערנענט דער מחותן איז דא אשיינדעלי...!

מאטוויי. אט דא בין איך בדלות!

מאיר. אזוי נאר? ס'איז דאך דין מחותן!

מאטוויי. איך האב איהם אין דער ערד!... האסט דאך מיד גערופען, פאפאשא? וואס האסט דו געוואלט זאגען?

מאיר. (א קניישט מיט די פלייצעס) זעץ דיר, וועסט דו מיר אנשרייבען א בריוו צום גראף, ער זאל ווארטען מיט'ן וואלד, נישט פארקויפן ביז איך וועל קומען, ווארום מע וועט אידס אפמארען...!

מאטוויי. דאס איז שוין דין עסק (וועגט זיך שרייבען).

מאיר. (דיקטירט) געוואלטעלסטוואו יאסנאוועלמאזשעמו פאנו זאבלודאווקאמו... שוין?

מאטוויי. שוין.

פארמישע ענינים.

(די מאראקאנישע פראגע. ענגלאנד בעווארענט זיך געגען רוסלאנד, וואס האט גראדע לאמבוראף אויפגעטון? טישעבערלעך אין דרום אפריקא.)

די מאראקאנישע פראגע, וואס האט ערשט נישט לאנג אזוי בעאנרוהיגט גאנץ אייראפא און פאר וועלכע מען האט זיך אזוי שטארק געשראקען, אז אט באלד ברעכט אים צוליעב דעם א מלחמה, איז פקעט ווי פערענטפערט געווארען, און פערענטפערט האבען עס נישט די פלאטען וואס ענגלאנד און פראנקרייך האבען אנגעקרייט אריינצושליסן אין מאראקא, מיט דעם אויסרעד, צו בעשיצען זייערע אונטערטאנען, נאר דער יונגער סולטאן אבדולאזיז אליין האט עס פערענטפערט. דער מאראקאנישער סולטאן, וואס האט זיך אנגע-הויבען פרייגלעך מיט די אייראפעאישע מלוכות באלד ווי ער איז ארויף אויף דעם פסא המלוכה, איז א פנים דערגאנגען די פונג פון די אייראפעאישע רעגירונגען, וואס זיי ווילען איינפיהרען גוטע ארבע-נונגען אין די אזיאטישע און אפריקאנישע לענדער, ער איז דערגאנגע-גען, אז זיי האבען אין זיגען אסאך מער זייער אייגענע מוכה ווי די מוכה פון די אזיאטישע און אפריקאנישע לענדער און ער איילט זיך דעריבער איינצושטיילען דעם בונט אין לאנד, כדי ענגלאנד און פראנ-קרייך זאלען נישט האבען קיין אויסרעד אריינצושטעקען א פוס אין מאראקא, וועלכען זיי וועלען שוין קיינמאל צוריק נישט ארויסנעמען, דער סולטאן פון מאראקא איז גרייט זיך אפצוגאנגען פון די פריינד-שאפט מיט די אייראפעאישע רעגירונגען, צוליעב וועלכע ברהאמאר א האט אנגערייזט דעם פאלק געגען זיין הערשער און האט פערקייט דעם סולטאנס עלטערען ברודער מולי מאחמער, וואס איז איהם האט אייגענטליך געהערט די מלוכה, און האט איהם געמאכט פאר א גע-מאיר (דיקטאטור). אדוני פריץ! אזוי ווי דיר איז דווע ווי נייט איך בין דיר איבער געגעבען מיט לייב און לעבען-שוין?

מאטוויי שוין.

מאיר. (דיקטאטור) "קום איך צו בעטען דיר, אדוני פריץ, אזוי ווי דו ווייסט ווי ווייט געטריי איך בין דיר און איבערגעבען מיטן גוף און מיט דער נשמה... נאך דער אלטער פריץ זכרונג לברכה אז ער האט געלעבט..."

מאטוויי. (שפרינגט אינטער אויפ'ן בענקל) טאמער וואלט געווען גענוג צו חפזגען דעם פריץ און קריכען איהם אין דער נשמה אריין? נאך אמאל אדוני פריץ און ווידער אמאל אדוני פריץ!...

מאיר. (אנגעצונדען) דערצעהלסט מיר מעשיות ווי אזוי צו שרייבען צום פריץ א בריו? יונגאטש! איך ווייס נאך אפשר אזוי פיעל ווי דו, האטש דו געהאט אין לאנגע שטינוועל!

מאטוויי. אז דו ווייסט, מא שרייב אליין! (טהוט אונארף די פער און געהט אונעק.)

מאיר. א וואהלער ווה!... אנערקענער בן! טאקי פדאי גע-ווען אויס שטען אזוי פיעל געלד צו גרייכען אזא שידוך פון דייעט-וועגען! (קלינגט צום שטובמייכל) רוף מיר אריין ח'ימ' (עס קומט אריין חיים א פארשלאפענער.)

VIII-טע סצענע

(מאיר און חיים.)

מאיר. נעץ זיך וועסט דו מיר אנשרייבען אפאר ווערטער. וואהין שלייקסט דו זיך ארום גאנצע נעכט? וואס איז דאס פאר ואסערנאעס?

נעראל-נובערנאטאר אין פעץ און דער סולטאן געהט צוזאמען מיט זיין עלטערען ברודער מלחמה האלטען מיט די מורדים.

און דער יונגער סולטאן איז זיכער, אז דערמיט וואס ער זאגט זיך אב פון די פריינדשאפט מיט די אייראפעאישע רעגירונגען, וועט ער צוריק געווינען פאר זיך זינע אונטערטאנען, וואס האבען איהם באמת ליעב און האבען איהם ישוין געווינען זייער טריישאפט דערמיט וואס זיי האבען איהם, דעם יונגערען ברודער, אויסגעקליבען פאר א סולטאן. ב ו ה א ט א, דער אנפיהרער פון די מורדים, וואס טענה'ט דאס ער וויל נישט די מלוכה פאר זיך נאר פאר מולי מאחמער, דעם סולטאנס עלטערען ברודער, וועט זיין חיל נישט מער קענען אויפרייצען געגען אבדולאזיז, ווייל דער אייגענער ברודער זאגט זיך אליין אב פון דעם קרוין און געהט נאר מלחמה האלטען מיט די וואס געמען זיך אן פאר איהם. און אומזוסט איז געווען די שטחה פון ענגלאנד און פראנקרייך, אז אט איז דא גוטע געלעגנהייט צווישען זיך צו שטיילען מאראקא, אויף וועלכע מען קוקט שוין אזוי לאנג ארויס, און אומזוסט איז געווען דער שרעק, וואס די איבריגע אייראפעאישע מלוכות האבען זיך געשראקען, אז עס קאן ווערען א מלחמה צווישען ענגלאנד און פראנקרייך ביי צעטהיילען זיך מיט מאראקא.

ענגלאנד וויל איבערהויפט מיט פראנקרייך נישט זיין צעריסען. פאר ענגלאנד לוינט בעסער צו זיין גוט מיט פראנקרייך, כדי פראנקרייך זאל איהר נישט שטערען אין איהרע פלענער, וואס זי וויל אויספיהרען אויף דעם באלקאנישען האלב-אינזל.

אייגענטליך וויל ענגלאנד נאר נישט אויספיהרען אויף דעם באלקאנישען האלב אינזל, זי האט דארטען גאנץ קליינע אינטער-חיים. פון ציוניסטען.

מאיר. וואס פאר א מחותן ביזט דו מיט ציוניסטען?

חיים. א גוטע מעשה! איך בין דאכט זיך א יור צו ניין?

מאיר. א יור ביזט דו? וואס זאגט איהר אויף דעם יודען? א שטעק ביסט דו נאך, זאלסט דו מיר מוחל זיין, א מאלאקאס! (חיים דרעהט זיך אויס און לאזט זיך געהן צו דער טיר; דער פאטער שטעלט איהם אפ) הער נאר, דו ציוניסט מיינער! לאמיר זעהען אז דו וועסט מיר ארומגעהן מיט די דאזיגע שלעפערס!

חיים. וואסערע שלעפערס?

מאיר. אט די וואס ווילען אונז איבערפיהרען קיין ארץ ישראל!

חיים. ארץ ישראל איז גאר גיט אזא בנין.

מאיר. "ארץ-ישראל" ווידען? געווארען!

חיים. וואס האבען זיי דיר געטאן, וואס דו ביזט אזוי אויפ-געטראגען?

מאיר. איך האב פיינט אז מע מאכט זיך נאריש... ציוניסטען נאר! פוסטע פאסניקעס, ליידיגע הערס, האבען גיט וואס צו טהון!

חיים. זאלסט זיך לאזען דערען, וואלט איך דיר ערקלערט דעם ענין...

מאיר. דו וואלטסט מיר ערקלערט? וואס זאגט איהר אויף דעם חכם? די גאט שנייט אויס! (חיים געהט אונעק, ער שרייט איהם נאך) ציוניסטען געווארען; נייע שחרקנים; משוגעים! (קלינגט, עס קומט אריין מאשא) רוף מיר אריין חנה! (עס קומט אריין חנה.) (פארטועצונג קוקט.)

נייעס פון דער וואך.

I. וועלט נייעס.

— אין דעם רוסישען מיניסטעריום פאר וועגן און באהען ארבייט וויד אים א פלאן צו פערצינדן דעם שווארצען ים מיט דעם פאלטישען ים.
— א קאמקאמער רייכער אפטיקער האט געשאנקן 200,000 רובל צו מאכען איין אפטיקער-אינסטיטוט אין וועלכען מען זאל אריינעמען מאנאבילען און פרויען וואו זיי זאלען וויד קענען לערנען צו זיין אפטיקער.

— אין קורצען וועט מען אין פעטערסבורג עפענען א הויז צום געבויטען פאר ארעמע לייט אויף וועלכער דער פראנצויזישער פרעזידענט לובע האט געגעבען 25,000 רובל בשעת ער איז געוועזען אין פעטערסבורג.

— די נייע רייזע-פעסער, וועלכע מען ניט ארייס אין ווארשא אויף אייביג, וועט מען געבען נישט נאר די וואס זענען צוגעשריבען אין ווארשא, נאר אפילו די וואס וואהנען אין ווארשא לויט געזעצע ווענען פאפארטען פון וועטען טהייל פער פונקט.

— די הוצאות פון דער רוסישער ממשלה וואס מען האט אויס-גערעכענט אויף דעם יאהר 1903, געטרעפן מער אלס צוויי מיליארד רובל. אין יאהר 1898 האבען זיי קוים געטראפן א מיליארד. די הוצאה האט וויד אלץ אין א משך פון 10 יאהר פערטערשט אויף א נאנצען מיליארד.

— אין קיצו וועט מען געשטימען איין אבער פאליציי-מיסטער און די פערזאנלעכע איבער דער פאליציי וועט נישט מער געהערע דעם קעניגער נובעראטאר, נאר דעם אבער פאליציי-מיסטער.

— אין דעם יוסטיץ-מיניסטעריום אין רוסלאנד ארבייט וויד אים א פלאן איינצופירען אין רוסלאנד אויף ווי אין די מערב אייראפעאישע לענדער גערינג-שטראפען דאס הייסט, אז ווען איימיצער דענהאט אויף דאס גרשטע מאל און די ריכטער וועלען איהם למשל אבי משפט'ן צו זיצען אין אסטרא, זאל מען איהם נישט אריינזענען דער-ווייל וועט ער נאך אמאל די וויד נישט גענעהן וועט מען איהם די שטראף שטענדיק וועט ער עס אבער נאך איינמאל גענעהן זאל מען איהם פאר ביינ מאל געשטראפען.

— דער דייטשער קאנפאדענץ פריערדיק אייטעל איז אנגעקומען אין פעטערסבורג וואו דער רוסישער קייזער האט איהם געהער פריינדיג ליד געפאנען.

— דאס עסטרייכישע מיניסטעריום דעם אינערן האט מבטל גע-וועזען דעם געזעץ וואס האט ביז היינט געקסטירט פאר די רוסישע אונטערטאנען, וועלכע פארנען אין עסטרייך ווי זאלען וויערע פעסער פאר דער רייזע געשטעטיגען ביי דעם עסטרייכישען קאנזול.

— אין דעם קאלענדער פון דעם עסטרייכישען קייזערליכען הויף פאר היינטיגעס יאהר איז אין דער צאהל פון די קייזערליכע פרינצען נישט אריינגערעכנט דער ערצהערצאג לעאפאלד פערדנאנד דער ברודער פון דער אנטלאפענער ואכסישער קאנפאדענץ.

— די ואכסישע קאנפאדענץ איז מיט איהר געליפטען וויד-דאן אויפן פון ווענעווא קיין מענטאן אין פראנקרייך.

— דער געוואלטער סאציאליסטען-דעפוטירטער זשאנע אין פראנקרייך איז אויסגעקליפען געווארען צום וויצע-פרעזידענט אין פאר-לאמענט.

— דאקטאר סארמאן אין דער אוניווערסיטעט פארבא, אין אי-טאליע, האט געטראכט דעם מיקראב פון שטען.

— קריגער, דער געוועזענער פרעזידענט פון טראנסוואל, האט פערקויפט ווייניג נישטער אין טראנסוואל פאר 400,000 רובל און דאס געלד

קעסען. איהר געהט נאר אין דעם, אזויסלאנד זאל דארטען זיין פער-נומען און זאל איהר לאזען פריי הערשען איבער אינדיע.

א טהייל פון איהרע גרויסע עשירות האט ענגלאנד, ווי עס איז געקאנט, צו פערדאנקען אינדיע. אינדיע איז ענגלאנד'ס שאצקאמער און דעריבער איז דעם ענגלישען קעניג געהר ליעב דער טיטול קייזער פון אינדיע און קעניג געווארן דער וועגנער האט וויד נישט לאנג געלאזט עקסטרא קרייגען מיט דעם נייעם טיטעל און מיט גרויס פאראד און כבוד, וואס עס קאן נאר אויסטראכטען די פאנטאזיע פון א וועלט-הערשער. ביז נישט לאנג איז ענגלאנד געווען זיכער, אז קיינער וועט איהר נישט קענען שטערען אין אינדיע. שפעטער אבער, אז די רוסישע רעגירונג האט איהר ממשלה אין אינדיע פערבלייטעט און איז שוין נאר נישט ווייט פון אינדיע, האט ענגלאנד שטארק מורא, אז רוסלאנד זאל איהר אמאל נישט שטערען איהרע אינטערעסען אין אינדיע און דעריבער בעמיהט זיך די ענגלישע פאליטיק, פון צייט צייט אונטערצונארפען פייער ביי די קלאנען, וואס וואהנען אויף דעם פאלקאנישען האלב אינזל, ברייט עס זאך וויד דארטען מאכען א שרפה און רוסלאנד, וואס איהר איז די וואך מער נאך ווי אלע אנדערע מלכות, זאל עס מווען לעשען און וועט דערווייל פערנעסען אן אינדיע. עס איז מער קיין סוד נישט, אז אלע ארמעניש-פראגען, מאקעדאנישע פראגען, גריכישע פראגען וואסען פון ענגלאנד, רוס-לאנד האנדעלט אבער נישט אליין אויף דעם באלקאן, איהר העלפט אין ארץ פראנקרייך, מיט וועלכע רוסלאנד האט א בונד געשלאסען, דאס געפעלט אבער נישט ענגלאנד, וועלכע וויל דורכאויס, אז רוסלאנד זאל זיין אליין געשעפטניג מיט דעם באלקאנישען האלב אינזל און מוז וויד דעריבער האלטען גוט מיט פראנקרייך.

די רוסישע רעגירונג פערשטעהט דאס אלץ געהר גוט און האט דעריבער געשיקט איהר מיניסטער פאר אויסלאנד גראף לאמאדאר, ער זאל דעם מאקעדאנישען פייער וויד נישט לאזען פונאנדער פלא-קערען. גראף לאמאדאר האט מיט זיין לעצען געוויזן אין ווען אויף די עסטרייכישע רעגירונג געקומען צו רוסלאנד און לעת-עתה איז דער פייער אין מאקעדאניע איינגעלאשען און ענגלאנד האט ווידער מורא, אז רוסלאנד זאל וויד נישט אריינמישען אין איהרע אינטערעסען אין אינדיע.

דערפאר איז אבער ענגלאנד זיכער מיט איהר גאנצן אין דרום אפריקא און לאנד טישעמבערגען, וואס איז נישט לאנג אנגעקומען אין טראנסוואל, שיקט איהר גוטע פשוטות, אז די פורען זענען שוין פמעט גאנצע ענגלענדער געווארען, אז זיי האבען שוין פערנעסען די שגאח פאר די פערנאסענע בלוט, א ראיה, אז זיי זענען גרייט צו געהן העלפען ענגלאנד וואו מען וועט זיי נאר שיקען, צי גענען דעם מוילא און אין סאמאלי-לאנד, צי אין נוגע צו עלא גענען קאסטרא, אבי נאר קענען אפדענען ענגלאנד פאר די טוכות וואס זי האט מיט זיי געטראן, פאר איהר אונטערנעמען וויד זיי צו מאכען פון פריי-וויילדע פורען פאר דרעסירטע, ציוויליזירטע ענגלענדער.

פארברייט, וועלכער האט אמאל געהייסען בארא נוארמס און האט זיך איסנעצייכענט אמאל מיט זיינע ניגליכע ארבייט פאר די יודישע קהלה אין לאנדאן.

רומעניע. אין רומענישען פארלאמענט איז די צייטען געווען א הייסער ופוח ציליכע א בקשה, וואס א יוד האט דערלאנגט מען זאל איהם געבן פירער רעכט. איינער פון די אפגעארדענטע האט גע- זאגט, דאס די רומענישע צייכענען זיך אויס מיט זייער סבלנות צו פרעמד גלויביגע מער ווי נאנט אייראפא.

מאראקא. דער צושטאנד פון די יודען אין מאראקא איז געהר שרעקליך, דאס רוב יודישע איינוואוינער צעלופען וואו זיי קענען נאר.

עקסער און דרייפוס.

אונזערע לעזער ווייסען שוין אז פאטי דע קלאם וויל צו נאמענישען דעם משפט פון דרייפוס מיט די שוויגערע עמבער, ער זאגט, אז פרוי עמבער האט געפועלט ביי דעם פראנצויזישען מיר- ניסטער פאר אויסלאנד, ער זאל פערשען א דאקומענט פון דרייפוסענס טובה וועגען. דערויף האט יוסף ריינאק געשיקט א ברעף צום סליעדאנאטעל ליידיע, אין וועלכען ער איז מבטל דעם קבלול וואס פאטי דע קלאם האט אויסגעטראכט.

ריינאק ברענגט די בעקאנטמאכונג פון דעם קאסאציאנס גע- ריכט, אין וועלכען מען ווייזט אויס, אז דער גענעראלשטאב, וועלכער האט פערמשפט דרייפוסען, האט דריי מאל געפערשט די טעלעגראמע, וואס דער אטאלענישער אטאש פאניארדי האט געשיקט. די ערשטע פעלשונג האט מען לויט דעם געפעהל פון דעם דאמאלינען פראנצויזישען קריגס-מיניסטער מערסיע, איבערגעגעבען צו די שופטים, וואס האבען דרייפוסען געמשפט; די צווייטע פעלשונג איז געמאכט גע- ווארען אין יאהר 1898 דורך דעם גענעראל גאנז צוזאמען מיט פאטי דע קלאם און אנדערע וועלכער האט זיך אליין דאס לעבען גענומען; די דריטע פעלשונג האט פאטי דע קלאם געגעבען דעם גענעראל מערסיע, ער זאל עס געבן דעם גענעראל שאנזאן ביי דעם צוויי- טען דרייפוס-משפט אין רען.

ריינאק זאגט ווייטער, אז פאניארדי אליין האט געשטעטיגט דעם נוסח פון דעם טעלעגראם לויט ווי דאס מיניסטעריום פאר אויס- לאנד האט עס דערקלערט, דער סליעדאנאטעל קאן לאזען רופען דעם אמאלינען פאלקאוויק און דעם היינטיגען גענעראל פאניארדי און איהם אויספרעגען, דען דער אטאלענישער געזאנדעטער טארנעלי האט וויפיל מאל צוגעזאגט דעם הערן האנטא (דער געוועזענער פראנ- צויזישער מיניסטער פאר אויסלאנד), אז פאניארדי איז צו גערער צייט גרייט צו קומען פאר די פראנצויזישע שופטים און זאגען אלץ וואס ער ווייכט, דאס איז אויך גרייט צו טהון דער דייטשער גענעראל שווארצקאפען.

בריעה פון ליטא.

די ליטווישע געגענד רעכענט זיך פון אייביג אן פאר א מקום תורה וחכמה; אין ליטא, זאגען אונזערע ברודער אין אלע אנדערע ערטער, זענען גאר קיין פראסטע מעגשען גיטא צווישען יודען. אמא- לינע יאהרען, אז עלטערן האבען געוואלט א קינד שיקען לערנען תורה פון ווייטע ערטער, האט מען געשיקט אין ליטא, אין אייגע פון די ישיבות וואס זענען דאך געווען.

און באמת איז נאך אין ליטא געבליבען געשטען פון איהר אמאליגע גרויסקייט: גאנץ עד היום מענט איהר אין ליטא געפינען

האט ער געשאנקען פאר די פירען, וואס האבען געדינטען הויכות פון דער לעצטער מלחמה מיט ענגלאנד.

— אין טראנסוואל געפינען זיך לויט די סטאטיסטיקע 8,000 אקמנות און 4,000 יתומים. די פרויען און קינדער פון די בורען, וועלכע זענען געהרגעט געווארען אין די לעצטע מלחמה מיט ענגלאנד.

II. יודישע נייעס.

רוסלאנד. דער הצפירה שרייבט מען אויס קיינמאל, אז נישט לאנג האט מען דארט געעפענט א שפיטאל פאר ארעמע אויגענקראנקע, ס'איז פאר יודען ס'איז נישט יודען, דער שפיטאל איז געבויט גע- ווארען אויף די קאסטען פון דעם יודישען גריב מאקס נאקס. דער דאנינער גריב האט געגעבען 55,000 רובל אויפצובויען דעם שפיטאל און האט געלאזט א פאנדר' פון 40,000 רובל פאר דעם שפיטאל, א חוץ דעם וועט ה' נאקס געבן יעדעם יאהר 1,500 רובל אויף אויסדראלען די קראנקע, אין דעם דאנינען שפיטאל געפינען זיך 16 בעטלעך, דער אויפער דאקטער איז דער בעוואוסטער יודישער פראפעסאר מאנ- דעלשטאם.

— אין אדעסא איז געגרינדעט געווארען א נייע חברה, וועלכע האט דעם צוועק צו גרינדען קאלאניעס פון ערד ארבייט פאר די יתומים, וועלכע האבען זיך ערצויגען אין דעם אדעסער יודישען יתומים- הויז.

— די חברה יודישע דעהרער אין לאדו האט בעשלאסען צו מאכען געהר אפט געזאכטע, אין וועלכע מען וועט פארלענען פאר דעם נישט געבילדעטען יודישען עולם, פערשידענע וויסענשאפטליכע בע- האנדלונגען.

— דער לעהרער-קאנגרעס אין מאסקווא האט בעשלאסען צו פערבעסערען די לאגע פון די יודישע לעהרער.

— אייניגע חברים פון דער חברה מרבי השכלה אין פעטערס- בורג, האבען ביי זיך צו הויז אנגעשלאגען פושקעס, צו זאגלען אין ווי נחבות לטובת החברה, ווייל איהרע הוצאות האבען זיך אין די לעצטע צייט שטארק פערגרעסערט.

דייטשלאנד. נישט לאנג איז אין פערקין געוועזען איין אספה ביי די ארמאדאקאטישע רבנים, וועלכע האט געדויערט צוויי טעג. אויף דער דאנינער אספה זענען זיך צוזאמענגעקומען 26 רבנים צווישען זיי אויך אנדערע בעוואוסטע ווי: דיר פערליגער אויס בערלין, דיר פילכענפעלד אויס פוין, דיר האראוויץ אויס פראנקפורט-אם-מאין און נאך אנדערע.

— די חברה למען ציון אין פראנקפורט אס מאין האט גע- שיקט פאר די ארעמע יודען אין ארץ ישראל, וועלכע האבען געליטען פון דער חלי-רע און הונגער, 20,000 מארק און 150 זעק מעהל.

— דער קענישען צייטונג שרייבט מען אויס מען, אז א געוויסער דייטשער סאדראט, וועלכער האט געדינט אין אלזשיר, וואס געהערט צו פראנקרייך און איז נישט לאנג פון דארטען צוריקגעקומען, האט ער גע- זאגט פאר געריכט, אז זייער א קאלענע, וועלכער האט אויך גע- רענט אין אלזשיר, האט זיך פאר איהם מודה געוועזען, אז ער האט אוועקגעהרגעט דעם סטודענט ווינטער אין קאניז (אבער דעם ווינטער האט מען בעשולדיגט יודען מיט א בלוט-בלבול, דער סאלדאט האט געפראכט אסך ראיות און בעווייזען און עס האט זיך אנגעהויבען א חזקה יודישע וועגען דעם.

פראנקרייך. דער ביי וועלכער הערשט איבער טויזנט (טויזנט) שטעט אונטער פראנקרייך'ס שוץ, האט געשאנקען די יודישע קהלה אין טוניס א גרויסע שטיק פלאץ צו בויען א שוהל.

ענגלאנד. אין לאנדאן איז פאריגע וואך געשטארבען דער לארד

צווישען אלטען דור, מעגשען, וועלכע אין איין אנדער ארט געפינט
איהר גיט: איהר זעהט א יודען, וואס אויפ'ן אויסזעהען איז ער צווא-
מען מיט זיין אפגעטראגענעם אלטען קאסטיוס קיין צוויי קאפיקעס
גיט ווערט; פרייט רעכט מיט איהם, האט איהר פאר זיך א מעגשען
פול תורה והשכלה, א הייסען קלוגען יודען, א ברייטע ווארעמע הארץ,
גוטעס צו טהון דעם צווייטען, זיך מקריב זיין פאר יענעם א טובה.

דאס איז נאר איינצעלנע רעשטען געבליבען פון ליבען מדיינערען
"אמאל" וואס איז אוועקגעגאנגען פון די גוטע יאהרען, ווען יודען
האבען זיך בעסער געלעבט: יעצט אבער שטייט ליטא אין אלגעמיין
גיט אפ פון אלע אנדערע ערטער מיט די הנקות אין פרט און אין
כלל-אינטערעסען: עס איז נאר גיט זעלסטען אויף צו געפינען דארטען
אין ענגען שמאלען יודישען ווינקעל, אזעלכע ענגים און "שיינע
מעש"ם, וועלכע די קריטיק קאן גיט פערשווייגען און מוז זעהען זיך
מיהע געבען זיי אויסצופעסערען. נאר באגן זעלסטען איז דארטען צו
געפינען אחרות און שלום אין געמינגע-לעבען; די קהלות פיהרען
זיך מערסטענטהיילס ווי אומערס ביי יודען אין אלע יודישע ערטער,
וואס קיין שלום אין זיי איז נישטא: זאגט איינער נאכט דארף דער
צווייטער זאגען טאג, איינער זאגט זאל זיין אזוי, מוז דער אנדערער
זאגען דוקא גיט.

נאר גיט ווייט וועקנדיג, אליין די "הויפטשטאדט" פון ליטא,
דער רעכטער שפיגעל, וואס מען רופט עד היום צוליב אמאליגען
פכוד "ירושלים דליטא", האט זיך די לעצטע צייטען גיט אזוי שטען
געוויזען מיט אייניגע זאכען, וואס דארטען איז פארגעקומען דעם יאהר,
וועלכע וואלטען גיט טרעפען אמאליגע צייטען, ווען דארטען האבען
געלעבט די ריכטיגע פייער יודען, און פניו, חנוכה און צביעות. זיי
וואלטען זיך סטארען אזעלכע זאכען מיט גוטען דורכמאכען, מיט
גוטע בייד, פינגקייט און איידעלקייט, און וואלטען געוויס הערען
יענעם דעה, די בייד פון "צר שפגנר" אויף, און הערענדיג, אז זי
איז גלייך און קאן פיעל מעגשען נוצען ברענגען, וואלטען זיי מסכים
געוועזען, און גיט גען, למשל, אונטערמסרן און אנריידען כל דבר
אסור אויף ר' מתתיהו שטראזשונס ביבליאטעק, פאלד דעם זעלבען
טאג ווי זי האט זיך געעפענט, נאך דער גרויסער מיהע און אומקאס-
טען, וועלכע עס האבען גיט געשוויגט, אייניגע זעהר אנשטענדיגע
וויילנער משפילים און הייסע פאטריאטען.

נאך דעם, אז נאט האט געהאלטען און אהין איז געקומען דער
גרויסער פעוואוסטער "גלגול ארויסטרייבער", וועלכען די דארטיגע
מלמדים האבען אויסגעשריבען צו שעלטען די ציוניסטען מיט זייער
חרד מתקן, גיט אין קליינע מנינים נאר אין גרויסע קלוגען, האט ער נאר
די שטארק געמערט, און נאטס קאזאקען האבען פון איהם פול גחת
געקליבען, (מער וויפיל דער קראדנער גלגול וואס איז געפירט דורך
איהם גע ונד געווארען), און עס האט זיך נאר קיינער גיט געפינען
איהם דאס מויל צו צומאכען, וועלכעס איז פול נארישקייט, קללות
נמרצות און גלאט גבול פה, וואס מען קאן גלייבען, אז אפילו זיינע
גוטע ברידער, זיינע חסידים, איז אויף גיט נאר געשטאק צו הערען;
פערט אין אזא ארט וואו א זעלכע בייד רעכנען זיך פאר איין גרויסע

זיג, און קיין אנדערער אויסער אזא צדיק וישר וועט זיי דארטען
גיט ברידען.

אזא סצענע, נאר אביסל אנדערש, איז דארטען גיט לאנג פאר-
געקומען אין דער גרויסער שוהל. דארט איז א מנהג פון אייביג און,
דער שטארק-מגיד זאל זאגען מיסר פאר'ן עולם, און דאס האט
געזאגט א מעגש וועלכער גלויבט, אז ער האט א רוח הקודש. "ני
גייע אפיקורסישע מעטאדעס צום לערנען לשון הקודש, האט ער
געפירט געקלאגט, האבען "זיי" לכתחילה געמאכט, כדי די תורה זאל
פארגעסען ווערען ביי יודען, לכן טייערע ברידער, אז איהר וועט גיט
הערען וואס די לעהרער זאגען אויף און איהר-וועט גיט שיקען
אייערע קינדער אין "חרד מתקן" וועט אייף נאט בענטשען, און אז
יא, זאלט איהר וויסען זיין, זענט איהר פארשאלטען פון נאט".

אט דעם זיסען מיסר האט א שטארק-מגיד אין אזא גרויסע
שטארק געזאגט פאר א גרויסען עולם.

ווי איהר זעהט, פעהלען גיט דארטען קיין עהרליכע יודען, און
ידישע נשמה-פערזאנלעך, נאטס-קאזאקען, וועלכע זארגען פאר די
ידישע נשמה, פאר ידישקייט: דערפאר איז דארטען נאך זעלסטען
צו געפינען האטש וויפיעל עס איז מעגשען זאלען זארגען פאר דעם
גוף פון זייערע ארימע געדריקטע ברידער, זעהען אריינגעהן אין
זייערע לאגע. ווען דארטען וואלטען זיך יא געפונען אזעלכע
מעגשען, קאן מען אפשר רעכענען, אז די דארטיגע טאקסע-
קארדאקא וואלט זיך גיט געהעכערט מיט איין מאל אויף נאנצע
דריי און דרייסיג טויזענד רובל. גיט לאנג זענען דארטען געווען די
טארגעס, האט זיך געפונען א קהלס-פערזאנלעך, וואס וויל די
קארדאקא (?) רייד מאכען, און האט זיך פארגאנגער געשאטען און
געגעבען מיט איינמאל מעהר מיט דריי און דרייסיג טויזענד רובל,
דאס הייסט הונדערט זעכס און פיערציג טויזענד, אנשטאט הונדערט
דרייצעהן, ווי עס איז פריהער געווען.

אויף וואס זעהנדיג?

וואס הייסט? עס פעהלען דען חלילה מיין עין הרע ארימע
לייט אין ווילנא?

אלזא שלעפט, ברידערלעך, שלעפט דעם גרויסען אנגעלעגטען
פאק אייערע! בייגט מעהר איין אייער איינגעפונגטען קרומען קארג,
און שלעפט דעם יאך כל זמן איהר אטעהעמט, כל זמן אייער נשמה
האלט זיך אין אייער שוואכען גוף, און אייערע שוואכע מידע פיס
שלעפען איהם! קיין בייו זאל גיט זיין; אט לעבט איהר דאך און
שטארבט גיט חלילה, זייענדיג דארט אויף דער יודישער גאס, און
נאך אזעלכע גאסען ענגע, שמוציגע און אין נאסע הייזער, אין
וועלכע די זון איז א גאנץ זעלטענער נאטס, און פרישע לופט נאך
זעלטענער: אט קוקט איהר דאך און זעהט צו ווי אייערע קלייניגקע
קינדערלעך, די אויגשולדיגע פינגעלען, קרענקען מיט דער ענגלישער
קראנקהייט, האבען קיין שראפען ברויט אין די בעקעלעך און קענען
זיך פון ארט גיט ריהרען; דאס זעהט איהר דאך צו און שטארבט גיט
חלילה פון עגמת-נפש; קיין בייו זאל ווייטער גיט זיין, איהר וועט
מיט נאטס הילף לעבען ווי איהר האט געלעבט מיט א פאר פונט

דאס איז זעהט שוין גיט, די פינגער זענען געפרוירען, גיט א בויג צו קוהן. ענדליך האט ער זיך איינגעזעצט, איין פוס אונטער זיך פער- בויגען, די צווייטע — פאראויס אויסגעצויגען, אויפ'ן שוים ביי איהם ליעגט דאס אלטע מלבוש, וועלכען ער לאטעט, און דער אלטער פערע געהט.

לאנגנאם, שטיל, א שטאף נאך א שטאף. אבער די הענט פערבלייבען באלד אויסגעשפרייט אויפ'ן בוג דאס נאדעל אין "שטאף" פערשטעקט — דער אלטער האט איינגע- דריטעלט.

ערוואכענדיג, רייכט ער זיך די אויגען; איבערהויפט פערמאכט זיך איהם דאס לינקע אויג.

ער קלערט, פון וואנען נעמט זיך צו איהם היינט דער ישראף: צי פון דעם זאמען ציפייסען? צי פון דעם ווארעמען אויבען, אויף וועלכען ער זיצט? ...

און זיין גרויסער קאפ פאקט צו צום ברוסט. און זיין גרויסע בארד בויגט זיך אב און שפארט ארויס פאראויס געפ'ס אזוי, אז זי "שטעקט" איהם די אויגען...

פע טאום: א זון א יוד מיט אזא נייסען בארד זאל נאך זיצען און געהען? ...

אזוי, דאכט זיך איהם, שפעט פון איהם זיין בארד. ער פערשפרייט דעם אלטען מלבוש און וויל בעטראכטען, ווי גיט ער האט איהם אויסגעארבייט, אזא שטאטע ווי דאס איז געווען, — קלערט ער — און איצט איז עס א בוג געווארען!

"א מענש, להבדיל איז אויף אזוי..." קומט איהם אריין א מחשבה און ער דערמאנט זיך אויף דעם אלטען מישה חיים חנומ'צים, וועלכער איז אויף דער עלטער נאך שטענער געווארען... אין די רינגע שייגעלעך מיט די נייסע זעקעלעך איז ער א שטענער יוד געווארען.

און ווידער דאכט זיך איהם, אז זיין נייסער בארד שפארט איהם אין די אויגען אריין, פערמאכט איהם זיין לעבען און שפעט אויס פון זיין אלטען מאנערען גוף, וואס איז געוואקסן און פערוויסעטעט — און דער אלטער ווערט אין בעס.

צוילעב וואס האלט ער זיך דא אזוי לאנג אויף דער ערד? א שוטה, פערשפעטיגט...

און ער דערמאנט זיך פלוצלינג, אז אזא שוטה, ווי ליבע פרוכס האט קלונער פון איהם אפגעהאנדעלט מיט דער וועלט: פריה אונעק פון איהר.

פון די זכרונות ווענען ליבע פרוכס צעגנעקט זיך געפ'ס א ווא- רעמקייט אין דעם אלטען, ער איז גובר זיין ישראף נאר און גאנץ, און שטיל און לאנגזאם געהט ער און דערמאנט זיך די יונגע יארהען.

די יונגע יארהען — צו וואס פרויכט מען זיך צו עלטערען? א פאר יונגע לייט — ער און זיין שותף: ליבע פרוכס — פלענען

זינטאג פארשטאן ארויס געהן פון שטאדט, די קלומיקלעך אויף די פלייצעס, א שטאף אין דער האנד און מארש א דורך פעלד און וואלד! זיי פלענען געהן אין די דערפער און אין די פריציזשע הויזען אויף ארבייט, און אויף שבת נאר פלענען זיי זיך צוריק קעהרען אהיים איי שטאדט.

פייגער אויף שבת: אי טאמער וועט דאס קאסטען עפ'ס טהייערער, טר רעש?

שלעפט ברידערלעך שלעפט, בייגט איין מעהר אייער איינגעד- בוינטען קארק אונטער דעם אנגעלעגטען הויבען פאק!

— ביז וואנען ליבער פרייגד? דער איך פרעגען.

— ביז גאט וועט העלפען און מיר וועלען פטור ווערען פון דעם סאךט שטאדט-בעלי-טובות, קהל'ס-פארזארגער!

מיט אועלעכע מינים שטענע מעשיות האט זיך אונזער עיר וואס בישאף די לעצטע צייט אויסגעצייכענט, און נאר אין א קורצע צייט, אין א פערלויף פון איין האלב יאהר.

ח ל י ט א י

אויף דער עלטער.

(ערצעהלונג)

א ווינטער טאג.

ביי פערען דעם אלטען איז שוין נאכ'ן אנפייסען. ער ריקט אונעק פון זיך דאס לעהמען שייסעלע מיט וואסער, וואו עס זענען נאך איבער- געבליבען עטליכע שטיקלעך האקטע ברויט און ווייקען זיך: מעהר וויד ער שוין גיט עסען. ער בעגישט אין זאגט "רום" מיט פוקה, און אין מיטען "זונג" צעגעניצט ער זיך אויף לאנג.

עס טהוט איהם באלד א טרייסעל איגעווייניג, — אומשט און קעלט דרינגען איהם דורך.

און דעם אלטען פערנליסט זיך א ווייכע קאנאפע, אויסציהען זיך און איינדעקען זיך מיט א ווארעמע קאלדערע... אף, ווי ווארעם עס וואלט געוועזען! — די אלטע ביינער... סיוילט זיך גיט געהען... פאר די אויגען אבער שטעמט איהם זיין הארטער האלצערנער בעמבענקעל, — און איהם דאכט זיך, אז פון איהם ציהט עס די קעלט די הייע פראסטיגע חמארע... אויפ'ן פענמעל ליעגט א וואך, וואס איז אנגעפילט מיט היי, א קליין קישקעלע, א צעטראטענע אין א ברידיגען העמדל, דא אויף וועלכערט זיך זיין אלטער אויפער-בוג, זיין טאגנע- דיגער מלבוש און זיין ביי נאכטיגע קאלדערע.

עך, — מאכט דער אלטער אין די געדאנקען: "פעסער זעצען זיך פרידערען, איידער אויף אזא געלעגער לייב-אויג-לעבען צעברעכען"... און רב בער וועט זיך טאקי זעצען און וועט לאטען... שמו- צערט אויס דער אלטער מיט די ליפען און וויל זיך לוסטיג מאכען.

א וויילע שטעמט ער קענען זיין מישל און קוקט זיך צו, ווי גיט א היענער דא און ערשט פאר זיך: "פאדעם האב איך דאך, ווייסע פאדעם און שווארצע, געוואנד אויף לאטעם האב איך אויף, די אר- בייט דארף איך פארטיג מאכען — אס-בן, פאר וואס זאל איך גיט געהען?"

... ס'איז אבער קאלט... קיינלעכערט מ'ה... און דער אלטער קעהרט זיך אום און בלאזט אין דער געדיכטער פארק — קוים וואס עס בעווענט זיך...

— נו, נו, רבנו-של-עולם! — זאגט ער ארויס מיט פערפעל און קלעטערט אויף זיין בענקעל. עס איז איהם קוים געדאנקען "א נאדעל פאדעם" צו מאכען:

גיכער צו פערשייטען... פלוצלינג — מראד! א הארט ישיק געפריי-
רענע ערד האט א קלאפ געגעבען און צעבראכען א ברעטעל — ליבעס
ארון איז געווען צעבראכען.

דאס האט פערען ביז מערהערען פארדראסען: ווי באלד מען מאכט
פאר'ן מת איין ארון מסתמא דארף דאס אזוי זיין, גענויס דאס פאר
איהם א פבולד... דעם ארעמאן אבער געהט נישט ביז נאך דער לעצטער
לאפעטקע ערד טאקן...

פערען האט עס געפילט מיטען פערדראסען.
אבער ער מיינט זיך איצט פאר זיין אמאליגען חבר, וואס לענדער
האט פריה אפגעהאנדעלט פון דעם גארנישען וועלטל.

וואס קומט ארויס איהם, פערען, אז זיין בארד איז גרויסער געווארען?
צוליבע וואס זיצט ער נאך דא, אין דעם קליינעם ציטערל און

פריהרט מיט זיינע אלטע ביינער? "איהם!" "איהם!"

גענוג שוין איהם — "איהם!" "איהם!" —

II.

דער אלטער פערע איז אנגרוינג געשלאפען די נאכט.

אויף דער נאס איז געווען א ווינד מיט א שניי. עס האט אויס-
געלאשען לאמטערנעס, אפגעריסען לאדענס און געקלאפט אין די
פענסטער. דאס שטיבל, וואו פערע וואהנט, האט געציטערט פון אויפגען
ביז אראפ, די שרעקליכע נאכט האט אנגעדרונקט אויף דעם קליינעם
פענסטערל — און פערע האט זיך אלע מאל מעהר און מעהר צוגויס-
געקנייטשט אונטער זיין אלטען פגד, מיט וועלכען ער האט זיך איבער-
געדעקט. און אהינטער-פענסטער האט געזאגט, געדערהט און
געקנאקט.

ס'האט זיך איהם געדראכט, אז די "ניט-גוטע" שפיעלען דאס
אין "חאפניגעס"... אמאל פערקליקען זיי זיך אונטער דעם שטיבל
און פערזינקען שטיל טיעף, טיעף, טיעף... אמאל הויבען זיי זיך אויף
מיט א רעש צום הימעל — הויף, הויף... און אמאל שרעפען זיי זיך
צוזאמען, הינטער דעם פענסטער, צעקלישען זיך און צעפאמזשען זיך
און צעפליהען מיט א קנאק אין אלע פערענען פון דער וועלט.

וואס אמאל, ערנוואכט דער אלטער מיט א נייער שרעם. אמאל
דאכט זיך איהם, אז א חיל איז דעם שטיבל פערפאלען און ס'ע
רייסט ארויס די פערזינקעס פון וואנד; און אמאל שיינט איהם, אז מעגשען
פון דער נאס קלאפען אין פענסטער און וועקען איהם: "שטעהט
אויף — עס פערענט!"

פערע ווענד פערבייזערט. ערנוואכענדיג, הויבט ער אן צו סוך-
מעלן אויסן ווינד: "וואס ווילסטו פון מיר?" — מענה'ט ער. און ער
ציחט אריין זיין פגד איבער'ן קאפ און ער דרעמעלט איין. באלד
קלאפט אן דער ווינד אין די שוויבע איין הויבט און צו דרעהען און
ציהען געפילט א ביידל-לעדעל:

— פערע, אויס!... א סוף וועל איך היינט מאכען! היינט וועט
זיין א סוף צו אלץ!...

— נוט, נו! אדרבא!... — ענטפערט אב דער אלטער איז דער
מחשבה, דרעמלענדיג.

— סארגען וועט זיך שוין קיינער נישט אויסהויבען פון זיי בעט...

יונג, פריש און געזונד איז פערע דענסטמאל געווען. א נאנג
איז פאר איהם קיין טרחה נישט געווען און די ארבייט — נישט שווער.
ער איז שטענדיג אויפגעלעגט געווען און פרייהליך, ער האט ליבע
געהאט צו פיהרען ויפוחים מיט די פרייזים, ווערמלען זיך... ליבע פלעגט
זיך מיט איהם קריגען פאר דאס:

— זעה, דו רוק אויף זיך אן פערער "א מויבע היטעל"...

— עס קריכט נישט אויף מיין קאפ... ענטפערט ער אב.

— יא, — טראכט דער אלטער וועגען זיך: א נאסטער יונג איז
ער געווען אין דער יונגער. אמאל ווינטער-צייט האט ער מיט ליבע
געגעהט ביי קאזאנסקין אין הויף, האט ער זיך דערנוועגט צו זאגען
איהם אזא שטאף-וועקטל: "קליידער מאכען פאר לייט — זאגט מען
ביי אונז..."

— ביי אייך!... — האט קאזאנסקי אויסגעשריגען מלא-רצח:

אל-די שמוד-שטיק קלערט איהר אויף, שפילע זשידקעס!

און ער האט זיי באלד ביי'דע פון שטוב ארויס געזאגט.

און אויף דער נאס איז געווען נישט טאן און נישט נאכט, נישט
קיין היטעל און נישט קיין ערד איז געווען צו זעהען — אין דער מונגעלער
לוקט האט א סייכטער ווינד געזאגט און געפאמזשט אין פנים אריין...
זיי האבען קוים אנגעמאכט צו א קרעטשע ערגיץ.

ליבע האט דענסטמאל געשלאפען פאר בעס.

אבער איצט לעגט ער שוין רוינג. ער קענט טאק אונטער

"א מויבער היטעל"...

און פערע דערמאנט זיך ליבעס לויף.

א וויילע רייסט ער זיך אב פון זיין ארבייט, ער שטעלט אויס
זיינע מונגעלע גרויסע אויגען, גלייך ווי אט זעהט ער פאר זיך איצט
די לויף.

ס'איז געווען א ווינטער-טאג. אויס'ן בית-עולם איז אויסגעשפרייט
דער בלאסער קאלטער מוידט. מתים און מצבות. די בוימער, פערשלאפטע
מיט שניי. האבען אויסגעזעהען, ווי מאדנע אויסגעצויגענע אונטעקער-
שטע מתים אין פרייזים מיט מוידטע עופעלעך אויף די הענד... די מצבות
האבען זיך אנגעבלאזען ווי מבשפות... און א ווינקל מוידט א בלאז —
צעשאקלען זיך די ביימער, זיי קנאקען. ווי מרוקענע ביינער פון סקער-
לעטען, — און דער שניי וואס שייט זיך אראפ און דרעהט זיך אין
לוקט, ווארפט אן איין אימח!

צוויי קברנים גראבען דעם קבר, די ערד איז געפרייזען און
שרייט משונה'דיג אונטער דעם איינען... דער מת לעגט אין מטה און
ווארט.

מיט גייע ברעטלעך האט מען אויסגעבעט דעם קבר; אט צע-
ברעכט מען א ברעטעל און מען מעסט אב, וויפיעל מען דארף.

מען לאזט אראפ ליבען אין קבר: געה, רוח אויס, ליבע ברוינס!

דער קברן בעט מחילה פאר דער גאנצער וועלט, פאר זיך, אפשייד האט
ער איהם קיין פבולד נישט אפגעגעבען, ווי געהעריג איז — און ליבע
שוויינט... דער קברן זאגט איהם אב פון דער וועלט, פון "חברות", ער
דערט צו איהם הויף און ווארענט איהם. אז ער, ליבע, איז געשטארבען —
"זייט וויסען", מענה'ט ער צו איהם... ער דעקט איהם צו פון אויבען
מיט ברעטלעך, שפרינגט ארויס פון קבר — און די בעגלייטער איילען

דער אלטער פער האט אויפגעהויבן דעם קאפ פון דער ארבייט
אונגערקומט זיין בעל-הבית'סע מיט דעם צעהיפטען פנים פונם
אויבען — ער האט זי אונגערקומט קאלט און שווייגענד, ווי גיט צו
איהם געהערט עס גאר.

— ע — עך, — האט דער אלטער שטיל ארויס געצויגען: היינט
בין איך דאס מוחל... מיך לאזט שוין "איהם"...

— וואס געפילט "איהם"? — האט זיך דבורה געפויגלט.
דער אלטער האט געקוקט דורך די אונגעברוינטע גלעזלעך פון
זיינע מעשענע שפאקלען אזוי עלטער און טרויעריג. אויף זיין לאנגען
שפיצעדיגען פנים איז אשוידעריגע סינסטערניש געווען אויסגעשפרייט.
מיט א פראסטאגער פארע איז זלמן טאנדעמניק אין ציטערל א-
ריינגעקומען. מיט א פאק אלטע בנדים האט ער זיך קוים אין דעם
געגען ציטערל אריינגעשפארט.

— גאט אייך ארבייט — אונגערקומט איז פארמיט? האט ער הויך
געברעט. אונגערקומט האט באלד געקומען די פארמיטע בנדים פון שטריקל,
וועלכע איז אין א ווינקל געהאנגען, פון וואנד צו וואנד געצויגען.
— איך טראג אייך ארבייט אין שטוב אריין, ארבייט אונגערקומט...

האט זלמן געברעט.
— גאר איך וויל פון דיר פטור ווערען... האט זיך דער אלטער
פערקומט אויף זלמן'סע מיט דער ארבייט.

— אלע ביידע חלומות צו איינער קאפ! — האט זלמן במעט
אויסגעשפרייט, אונגערקומט איז צוגעפאלען מיט ביידע הענט צו דעם בנך.
וואס פער האט געלאטעט. ער האט גענומען טאשען און דרעהען די
נייע לאטע אויספן בנך און וואס אמאל העכער געשריגען: צו וואס
האט א הר גאז פערדארקט די לאטע צו געהען מיט'ן לינקען זייט ארויף?
א בלינדער וואלט אויך אונגעטאשט, אז די געוואנד איז האריג אויס
לינקען זייט? וואס זענט איהר היינט מישונע?

דער אלטער איז אויף אמאל בלאס געווארען, דערשראקען און
צעבראכען אינגעווייניג פון א פייסענדיגער טחשבה. א מיניט האט ער
אויסגעזעהען עלענד און דערשלאנגען:

גאר אויף אמאל איז ער ביז געווארען אונגען געשליידערט
דעם בנך פון זיך:

— געס איהם אונגערקומט, ווי די ווילסט: מאך רעכט, מאך ליגט
— ביי מיר זאלסט דו שוין מעהר גיט מאהנען... געפין פאר זיך שניי-
דער, וועמען די ווילסט — איך דארף שוין גיט מעהר דיין ארבייט...
גענוג! געס אונזע אלעס. וואס די האסט דא ביי מיר. געס דעם פאק,
וואס די האסט ערשט געבראכט, געס אראפ פון שטריקל אלעס, וואס
עס הענגט. גאר די שטריק לאז מיר... גענוג מיר! גענוג... דייע געס
אונזע — אפער די שטריק איז מיניע...

ווי זלמן טאנדעמניק איז ארויסגעגאנגען מיט'ן פאק בנדים. האט
דער אלטער באלד אונגעטאשן זיין מאנטעל. אונגערקומט ווייסע
שטעקען אין דער האנד גענומען אונגערקומט אונזען געגאנגען צום "קדוש".

דער ווינד האט זיך שוין געשטילט, צו איין זייט גאס האט ער
אונגעבראכען פערט מיט שניי איז די צווייטע האט ער גאר אונגערקומט
אפגערייניגט, ביז דעם גליטשיגען גלעזענדיגען גרויט. דער פראסט
האט זיך געשטארקט, דער קלארער בלייער היסעל האט מיט עזות

עס וועט קיין "מארגען" גיט זיין... אויס, פערע! איך וועל מיט שניי
פערשיטען — שניי ביז דעם היסעל... יעדעס שטיקל שנייעלע ווי
א פינגער-הוט, ווי דיין פינגער-הוט גרויס... דעם שניי וועט די ווין
גיט דערנאכטען אונגערקומט געשטעלצט... אויס. אויס — די הערסט,
פערע? ...

— נו, געהר רעכט!... געווייזט אמאל א חסד...
— ראשית וועל איך אלץ אונגערקומט צעברעכען, צערייסען.
צעציפען — אט אזוי, אט אזוי — די הערסט, פערע?

— צי קאן מען גיט אנהויבען פון "זי" — ס'זיך שטארקערע?
— ווי... ווי... ווי... פייסט דער ווינד.

פערע חאפט זיך אויף צעמישט, דערשראקען אונגערקומט.
— צו וואס פלאנטען זיך מיר גאר מישונענע זאכען? — פערענט
זיך פערע.

ער הערט, אז די שכלה, דבורה די שוסטע, קען קלאפט שוין מיט
די שטעקעס ביי'ס אויבען: זי פאקט לאמקעס צום פערקויפען, אונגערקומט
ער פערשליעסט אויך צו אויסשטעהן: זאל זיין מען דארף מעהר גיט
שלאפען...

זעצענדיג זיך, הויפט ער אן הוסטען. ער פערמאטערט זיך פון
זיין לאנגען הוסטען, ער בעניקט זיך מיט שווייט.

— וואס האט איהר זיך אזוי צעהוסט. רב פער? — הויפט אן די
שכלה א שמועס פון דער ווייטענס.

— אי, טיין פריינד, גיט גוט, געהר גיט גוט!
— איהר וואלט גאר אזויילע שלאפען.

— אה, וואס מוז עס גאר אזויילע? — אויף אלע מאל ווען
מען זאל קענען איינשלאפען...

— אהן א צייט איז קיין צייט גיט... — שרייט די שכלה פון קיד.
— גיט קיין גוטער פלל טאק. — זאגט קוים ארויס דער אלטער

טרויעריג: עס דארף אמאל זיין א צייט אהן א צייט...
אונגערקומט זיך אן אויספן שישל מיט ביידע הענט. אונגערקומט

זי שפארט ער אן זיין שווערען גרויט קאפ.
א טיעפער אומוט געסט איהם דורך. —

ער פערשטעהט גיט, וואס ער האט דא היינט צו טהון אין דעם
געגען פייכטען ציטערל, ביי דבורה דער שוסטערקע אין שכלה? ווער
דארף איהם דא? זיין אלטע איז שוין אויף לאנג געשטארבען — אלע
שטארבען, גאר ער איינער גיט... ווי אויף לכהים...

— אונגערקומט קאן גאר גיט העלפען צו דעם?.. האט א צארענדיגע
פראגע א יאג געפאן אין זיין אלטען קאפ אונגערקומט זיך באלד ערגיין
טייער-טייער געהאלטען.

ער האט ארויס געקוקט אין פערקומטעל: אין גאס'ס פאקאטעס
איז גאר סינסטער געווען, די שווארצע נאכט האט גאר פיל אונגערקומט
געצויגען זיך אין דער לופט. אונגערקומט דער פייער ווינד האט אומקומט גע-
ריסען אונגערקומט.

III.

— רב פער, אה, רב פער, איך וועל אייך היינט מקבד זיין מיט
א געבראכענע קארטאפאל, א הייסע — איהר וועט זיך אונגערקומט...

אויפ'ן בענקל און האט א זיפצט געטאן: "מארגען פריה דארף מען שוין געהן" ... האט ער געקלערט; "מען מוז פארט געהן אין הקדש אריין" ... אויף בעסערס איז נישט צו ווארטען ... ליסטאן לעווין.

דער יודישער גלות.

(ענדע)

ווען מיר וועלען דאס אלעס געדענקען וועט אונז שוין נישט וואונדערן, ווען מיר הערען פון א סיפילה (א מין פאלקס-גבואה, וואס איז געווען דאמאלס מאדע) שוין צוויי הונדערט יאהר פאר דעם קרבן, וואס זאגט: "אז יעדעס לאנד און יעדער ים איז פול מיט יידען. אויף דער גרויסער יודישער פילאזאף פילא (יודיזם) פון אלכסנדריא דערצעהלט, אז מען טרעפט יידען אומעטום אין אלע לענדער. אס מיינסטען זענען זיי אין אלע טהיילען פון מצרים, און דער עיקר ישוב זייערע איז אין דער שטאדט אלכסנדריא. אין אמתן איז דער מיטעל-פונקט פון דעם גלות-יודענטום געווען אלכסנדריא, ווייל מצרים איז דאמאלס געווען דאס צענטרום פון דער וועלט, וואו עס האבען זיך פאראייניגט די ביידע וויכטיגסטע וועלט-טהיילען אזעלע און אפריקא און די שטאדט אלכסנדריא איז געווען די ערשטע וויכטיגסטע שטאדט אין דער וועלט, סיי אין רייכקייט און האנדעל, סיי אין וויסענשאפט און בילדונג. דארום האט זיך ארום דער שטאדט אויסגעקליבען א גרויסע צאהל יידען. פילא שאצט די יידען אין מצרים אויף אנדער האלבען מיליאנען מענטשען. אויף אין דער שכוה פון מצרים זענען זיי געווען גענוג. איין בעריהמטער גריכישער געאגראף דערצעהלט, ווען ער רעדט פון דער גרויסער האנדעלשטאדט קירענעס — וואס איז געווען אין צפון פון אפריקא אין דער היינטיגען מדינה מריסאלי — דאס איין פערטעל פון די איינוואוינער זענען יידען: זיי — די יידען — זענען היינט אומעטום פערברייטערט, און עס איז זעהר שווער צו געפינען איין ארט וואו דאס פאלק זאל דארט נישט זיין. דאס אייגענע בעשטעטיגט אונז אויף פילא פון אלכסנדריא און ערקלערט דעם טעם דערפון, ווייל די יידען קענען נישט וואהנען אין איין לאנד, ווייל זיי זענען צו פיעל און זיי וואלטען דארט נישט קענען געפינען קיין ארט, דארום זענען זיי צעשפרייט איבער בליהענדע שטעט סיי אויף דעם פעסטען לאנד, סיי אויף די אינזלען. די יידען ווען זיי זענען אפילו געווען צעזויגט אויף דער גאנצער וועלט, פון דעסטווענען האבען זיי זיך געפיהלט שטארק פערזייניגט, צוגעבונדען צו זייער לאנד, און האבען געהאלטען ארץ ישראל פאר דעם אמת'ן פאטער-לאנד און ירושלים פאר דער הויפטשטאדט, וואו זיי פלעגען פון די ווייטעסטע ערטער קומען עולה-רגל זיין, צו בעצאלען זייער חוב גע-גען גאט און זייער גאציאן די שיבות פון די אלע יידען מיט זייער פאטערלאנד איז געווען אויסגעדרוקט אין דעם מס פאר דעם בית-המקדש, וואס יעדער יוד פלעגט צאחלען אלע יאהר. כדי אויסצומא-גען דעם מס האט מען נישט געדארפט האבען קיין פאליציי; יעדער יוד האט דאס בעצאהלט מיט דעם גוטען ווילען, און יעדעס לאנד האט דאס בעוונדער געזאמעלט און אפגעפיהרט קיין ירושלים.

אויף דער ערך אראפגעקוקט, ווי מענטשען לויפען שטעל און ציהען קוים דעם אמת'ס. און דער הימער ברעג הימער דעם שטאדט-זייער האט געשלאקען מיט גאך א שטארקערען פראסט צו דער נאכט. בער דער אלטער איז שטיל געגאנגען זיין וועג, מיט א געבוי-גענעם קאפ, וואו אלע זיינע געדאנקען האבען זיך געצט אויסגעדרוקט אין די צוויי ווערטער: א קוק "טהוין"...

ענדליך האט ער זיך אפגעשטעלט קעגען דעם לאנגען בונן מיט אכט שטאלע און לאנגע פענסטער צום גאס, אין דער שטאט-דינער זייט, — און זיי האבען זיך איהם אפגעראכט אזעלכע קאלטע און פינסטערע מיט "בלינדע" שוויבען ... ער האט א בליק געווארפען אויף דעם גרויסען שווארצען טהייער, דורך וועלכען עס פאחרט ארויס דער בית-עלמין-וואנען מיט די געשטארבענע. און אביסלער שטייכעל האט זיין פנים פערקרוםט: "צו וואס דארף ער גאך ווארטען אויף דעם קהלישען וואנען? ער טוט א קעהר זיין גרויסען ווייסען שטעקען און געהט אונעק צוריק. עמיצער איז פארביי געלאפען און געזאגט איהם: "א גוט מארגען!" — דער אקטער בער האט זיינע ליפען גיט געוועגט צו ענטפערן, ער האט זיך גיט אומגעקוקט, זעהען, ווער איז דאס. די גרויסע אויגען האבען פאראויס געקוקט און אויסגעלאכט פון עפס, און אין די אויערן האט איהם עמיצער געשריגען: "אנדא!" ... עמיצער האט מסכים געווען מיט דעם אלטענס טיעף-פערבארגענע מחשבה און איז איהם גאנגעגאנגען און געשריגען: "אנדא!" ... דער אלטער איז פון דעם קול גיט אונעק געלאפען, ער איז זיך שטיל-שטיל געגאנגען מיט איין אויסלאך אויף זיין בלייב-פלאסען פנים.

אז דער אלטער בער איז אהיים געקומען און האט זיין קליין מעשען-לעמפל אנגעצויגן, און דאס טונקעל פייערל האט אקרוםט שוין געווארפען אין דעם קאלטען ווינטען ווינקעל געבען טישל ביי איהם אין ציטערל, איז אויף איהם באלד אזא שרעק אנגעפאלען און א ציטער האט איהם דורכגענומען פאר זיינע אויגען. אין ווינקעל, פון וואנד צו וואנד האט זיך געצויגען די אלטע שטריק, אנגעטוהן אין שפיגלעכעס, ווי אין אשייד, און דער שווארצער שאטען פון דעם האט זיך גאך ברייטער געצויגען אויף די ביידע וועגן אין ווינקעל — א שאטען פול מיט עקלעך, אמאוסער, אהאריגער שאטען האט זיך געהוידעט און געשוידערט.

די קאלטע עלענד האט אנגעפילט דעם צימערל. דאס קליינע פייערל אונטער דער אנגעהייכערטער גלאז האט אויך געשוידערט און געוואלט זיך אויסלעשען וואס גיכער, און דער מרוטער אבשיין אויף דער וואנד האט צו איהם, דאכט זיך געווינקען: "יא, יא — לעש זיך אויס!"

דער אלטער בער האט זיך געשטעלט אויף זיין הילצערנעם פעט-בענקל און אנגעהויבען אפצובינדען איין ברעג שטריק פון א צוואק — דער שאטען אויפ'ן וואנט האט זיך געצאפעלט...

בער האט דעם שטריק אין קעשענע אריינגעלעגט. ער האט זעלבסט גיט געוואוסט, אויף וואס דארף ער די שטריק, גאר עס האט זיך איהם געדאכט, אז דאס איז זיין אייגענעם און ער דארף דאס מיט געטען. באלד האט ער זיין שער און אפאר שטיקלעך אלטע געוואנד אונעק-געלעגט אין זיין מלית-זאק. גאכדעם האט ער זיך אונעק געזעצט

קראפט און הייבט ווייטער אן צו פליהען. ירושלים ווערט ווייטער דער מיטעלפונקט פון יידענשטחים, פון דאָרט הייבט אן די יידישע זון ווידער אויסצוברעכן.

שארל יצחק סטופניצקי.

די יידען אין מאדאקא.

אין מאדאקא געפינען זיך איין ערך פון 00,000 יידען, דאס רוב זענען דארטען אנגעקומען פון שפאניע און פארטוגאל בשעת די גזרות השמר זענען געוועזען אין יענע לענדער. די יידען זענען דארט נערד ריך, האבען די גרעסטע געשעפטען און באנקען, דאס רוב וואה-נען אין די האפען-שטעט (פארטען) ווי טאנזשיר און טעטואן, אויף פערנעמען זיך פילע יידען מיט פערשידענע קלאכות, ווי שוסטער, שניידער, סטאליאנעס וכו', ווי זענען אבער מיט זייער רייכטום און מיינען מאל אפילו מיט זייער לעבען גישט זיכער. נאך עד היום גילטען דאָרט די ישרעלעכע געזעצע און גזרות געגען יידען: יידען מאַרען אין מאדאקא גישט קויפן קיין לאנד, מיינען זייער און זיך גיט געשעפטליכע מיט לאנד-ארבייט אין די שטעט וואו עס איז גישט געשטימט פאר זיי צו וואהנען; יידען מאַרען גישט רייטען אויף קיין פערד נאר אויף אונזען; ווען א מאדאקאנער (דאס רוב איינוואוינער פון מאדאקא זע-נען מאדאקאנער) הרגעט א יידען קומט איהם גישט קיין שטראף, נאר אז די קרובים פון געהרגעטע לאזען גישט נאך, מוז דער רוצח זיי פערדיינען מיט א מליינע סומע געלד, אז א מאדאקאנער נאָמט עדות אויף א יידען, אז ער האט געלאכט פון מאדאקאנישען גלויבען, אָדער ער האט געזידעלט, צי געשאלטען דעם מאדאקאנער, מומט דעם יידען מיט און מען מאכט נאר קיין שום חקירה ודרישע גישט, טאמער איז דער עדות א פאלשער. א ייד איז פסול לעדות און איז אויף קיין נאך גישט פגעלויבט. און אז זיי קומען צום שופט מאַרען זיי גישט שטע-הען גלייך נאר איינגעבויגען, אז א מאדאקאנער דינגט עפס א זאך אויף דעם מאַרק טאר דער ייד גישט קויפן מעהר די דאזיגע זאך. אונטערנוועגענס מאַרען זיי גישט שטעפן פון א ברוינען, אויב עס שטע-הען ביי איהם מאדאקאנער. יידען מאַרען גישט לעזען, גישט ישרייבען קיין אראביש. אז א ייד טרעפט אונטערנוועגס א מאדאקאנער מוז ער איהם געבען די וועג און אז דער ייד רייט אויף איין איינעל מוז ער אראפגרייבן פון איינעל און געהן צו פוס ביז וואנען דער מאדאקאנער געהט פארביי. יידען מאַרען גישט טראגען קיין רויטע היטל ווי די מאדאקא-נער טראגען, גאר שווארצע, אויף שוף מונען זיי טראגען גאר שווארצע אבער גישט מיינען רויטע אָדער געלבע. אז ביי דעם מאדאקאנישען סולטאן ווערט געבאָרען א זון אָדער א טאכטער, און דאס טרעפט נערד אָפּט, דען דער מאדאקאנישער סולטאן האט א סך ווייבער, מונען די יידען צאהלען א גרויסע סומע מס אין דעם סולטאנס קאסע, עס טרעפט מיינען מאל, אז מען טראכט מיט א פון אויס, אז עס איז גע-באָרען געווארען א מינד בייין סולטאן, כדי ארויסצובעקומען פון יידען געלד. די יידען מונען מקרב זיין די פערברעכער, וואס מען האט זיי דן געווען צו מיט און אויף מונען זיי אויסהאלטען אויף זייערע קאסטען דעם סולטאנס חיות-גאָרטען.

דעם פרייזליכען יידישען גלות פאר דעם חרבן גיט אונז א ברירה, וואס דער יידישער מלך אָרפּס (1) האט געשריבען צום רעמישען קייזער קאליגולא, ווען ער האט איהם געבעטען, ער זאל איהם געהען אונטער דער שוין פון דעם רעמישען אָדלער. "ירושלים — זאגט ער — איז די הויפטשטאט גישט נאר פון אָרץ ישראל אלליין, זי איז אויף די הויפטשטאט פון די אלע קאלאניעס, וואס מיר האבען געגרינדעט אין די פערטערע לענדער: אין מצרים, צור, סוריא, אין אלע מדינות פון אזיע פאמפליהע, ציליציע, ביז ביטאניע (לענדער אין קליינאזיע געבען דעם מאדאקאנער און דעם שווארצען ים) און אין די ווייטעסטע קאנטען פון פאנטוס (שווארצען ים); אויף אין אונדז פאנען דא אונזערע קאלאניעס, אין טעואליע, בעאטיע, מוקדון, אמיקא, קארינא, אין די שטעטע מדינות פון פאלאסאנעזוס — אלץ מדינות אין גריכענלאנד, — און אויף אויף די אינזלען: גאופעא, ציפערן און קרעטא. שוין גישט דערנעבן פון יענע לענדער, וואס געפינען זיך אויף יענער זייט פון דעם טייך פרת, וואו אימערמאל א חוץ א קליינעם חלק פון פאל, געפינען זיך אונזערע ברידער. ווען די וועסט אונז ביינויזען דיין חסד, וועסט די מיט דעם בעקומען דעם דאנק פון די אקע יידען און אויף א רעכט אויף די אלע יידען, דא זעהען מיר ווי ווייט די יידען זענען דאמאלס געווען פערשפרייט אויף דער וועלט, צוגלייך זעהט מען ווי דאס אחרות איז געווען שטארק צווישען די יידען, דאס זיי האבען זיך אקע גערעכענט פאר קינדער פון דער יידישען גאציאן און דער וואס האט געהערשט איבער אָרץ ישראל האט געהאט א דעה איבער זיי.

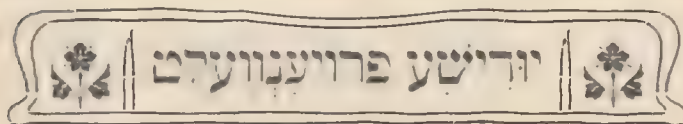
די יידען וואס האבען שוין עטליכע הונדערט יאָר געלעבט אין דער פערטער, האבען דאך פון דעסטוועגען גישט אויסגעהערט צו זיין יידען. זיי האבען זיך זייער לעבען איינגעאָרדעט אויף איין אנדער אויפן, גאנץ אנדערש ווי דער פון אָרץ-ישראל; זיי האבען געלעבט אהן קרפנות אהן עבודה, דארום שפעטער, ווען די יידישע מלוכה איז אונטערגעגאנגען און עס האט זיך אנגעפאנגען דער שרעקליכער יידישער גלות, איז דאס אפילו געווען א שרעקליכער אונגליק; אבער דער קיום האומה, דער בעשטאנד פון דער יידישען גאציאן איז דורך דעם גישט געקומען אין קיין סכנה. דער אלטער יידישער בוים האט שוין לאנג געהאט ארויסגעלאזען פון זיך ווייטע ווארצלען, וואס זענען אויסגעוואקסען גרויסע שטארקע ביימער. ווען שפעטער דער אלטער בוים איז געווארען אפגעהאקט פון א שונא אהן רחמנות, זענען דאך זיינע ווארצלען געבליבען פאראייניגט, פערקלאכטען צוזאמען און האבען געקאנט ווייטער וואקסען. די יידען ווען זיי זענען געקומען אין גלות האבען זיי אומגעטום געפונען יידישע קהילות, וואס זענען שוין לאנג געוועסען אין דעם לאנד, האבען געלעבט א יידיש-לעבען. ביי זיי האבען די פערטריבענע געפונען אלץ גרייט, וואס עס איז גייטיג פאר א גאציאנאלע לעבען. און דאבען פערשפארט צו געטען ערשט שאפען א גיי לעבען, אויף דעם אויפן האט דער גלות געראטעוועט דאס יידישקייט.

היינט ווען דער פח פון גלות ווערט שוואכער — ווען די איינ-ציגע צעשפרייטע ביימלעך הייבען אן צו צוואלען, הויבט אן דער אלטער אפגעהאקטער בוים צוציהען צו זיך די געבליבענע לעבענס-מיינען.

אויס ווער עס אינטערעסירט זיך מיט דער העמל קאן אין דעם דאזיגען ווערק פילע נאכען דערנעבן וואס וועלען איהם נוצען ברענגען.

וויסענשאפטליכע ידיעות

וואס פלעגט דאס הארץ. דער יודישער פראפעסאר אין דער שטיקאנער פאליטאנישער פאקולטעט יעקב לעב האט פאר געלייגט א לעקציע פאר די שלער פון דער דאזיגער אוניווערסיטעט. אין וועלכע ער האט זיך דערצעהלט, אז איהם איז געראטען אויפצו לעבען דאס קלאפען ביי דעם מענטשנס הארץ. וועלכעס האט זיך אפגעשטעלט אדער אין גאנצען אויפגעהערט צו קלאפען. דער יודישער געלעהרנטער האט ענטקעקט די נערנען וועלכע מאכען די בענעווענען אין דעם קערפער פון די בעלי חיים און דורך דאס איינשפריצען פון א נעוויסע מערעצין הויבט אן דאס אפגעשטאנענע הארץ ווידער צו קלאפען. דאס פערנליינערשטע בלוט הויבט ווידער אן לויפען און דער געשטארבענער ווערד ווידער לעבעדיג. דער יודישער פראפעסאר גלויבט, אז דורך דעם דאזיגען מיטעל וועט איהם געראטען מנהיגות מתיים צו זיין אויף א קורצע צייט.

I. אלגעמיינע נייעס.

— אין דעם רוסישע בלאט פאר קירכען איז געדרוקט געווארען איין ערקלערונג, אז אלע ניי געבאדענע קינדער, וועלכע מען ווייזט נישט ווער ניער פאטער און ואל מען זיך ביי דער טויפן איינשטיין בען אויף די מוטערס נאמען און מען ואל נישט איינשרייבען, אז דאס קינד איז פון עלטערן, וואס האבען חתונה געהאט נישט על פי דין. — אין בערלין האט מען פיל פרויען געגעבען שטעלען אין די שטעטישע פאלקס-ביבליאטעקען.

— אין אדעסער אכטראג האבען די פרויען, וועלכע זענען דארט ארעסטירט, געמאכט א בונט און די אויפגעהער פון דעם אכטראג האבען געמוזט ברענגען קאלדראטען זיי איינגעווישטעלען. אין פרוי האט מען גע'הרגעט.

II. יודישע נייעס.

— אין וואסמיר האבען די עלטערן פון די יודישע מיידלעך, וואס לערנען אין וואסמירער גימנאזיעס דערלאנגט א בקשה צום קוראטאר פון קיעווער לעהר-ראטאן, מען זאל ערלויבען זייערע טעכטער צו לערנען יודישע העלפיגן אין גימנאזיעס.

— די יודישע שווישפילערין אין פראנקרייך שרה בערנאר שרייבט זיט אייניגע יאהר איהר טאג-בוך. אין דעם דאזיגען טאג-בוך איז פערשריבען נישט נאר אלץ וואס מיט איהר האט זיך פאסירט, נאר אויך איהרע מינוט וועגען פערשידענע זאכען. וואס זי האט זיך אין איהר לעבען אנגעוועהן. שרה בערנאר שרייבט איהר טאג-בוך אין די וועמענדיגע חדשים בשעת זי וואהנט אויף דעם לאנד, זי ארבייט איהם שוין 4 יאהר און אין נאך 2 יאהר וועט דאס בוך פארטיג ווערען. און דענסטמאל וועט מען עס אין איין צייט דרוקען אויף 4 שפראכען: פראנצויזיש, אויף וועלכע זי שרייבט, ענגליש, דייטש און איטאליעניש אויף וועלכע מען וועט עס אפערנענען.

די קולירען אין דער פרויענקליידונג.

אין קיין זאך איז די קראפט פון גאבמאכען נישט אזוי שטארק ווי אין דער מאדע. נישט לאנג האט מען אין דער מאדע-וועלט געהאלטען, אז צוואמען-שטעלען א גרינע פארב מיט א בלויע איז גוט שטען. א געוויסער יאגידער אפער האט אויסגעטראכט צוואמענצופאסען אט די צוויי נישט פאסענדיגע פארבען. אנדערע זאגען ווידער, אז דאס איז געוועזען איין אקטריסע, וואס האט א גאנצען אקט איי קהנאטער

עס פערשטעהט זיך, אז ביי אזויגע גזרות האט דער יוד קיין שום אכטונג בייין פאלק. זיין געלט און זיין לעבען זענען דאס וואס די יודען לעבען דארט. דאס איז מוים-שערעניש. די היסטאריע דער-צייטל ווערענער פאמקען, ווי מען האט געלענעט דעם יודענפיער-טעל (דאס הייסט דעם קווארטאל וואו די יודען וואהנען) און די יודען האבען מיט גרויסע סומען געלד זייער לעבען פון מוים-מזל געווענען, במשט אין אלע בעריקטען פון דער פאריזער חברה יכל ישראל חברים זענען דערמאנט די דריסות און רציחות, וואס די יודען אין מארא-מא ליידען.

די פערשטארבענע בעריקטע יודישע פאמקענען סיר משה מאנטיקארי און יצחק קרעמיע האבען געבעטען ביי די אייראפעאישע רעגירונגען, זיי זאלען זיך אנגעהטען פאר די דארטיגע יודען. דער דאמאל-דיגער סולטאן מוליי האט אן אפילו צוגעזאגט, אז ער וועט נישט קעהר לאזען אזוי ווערן די יודען פון זיין לאנד, אפער ער איז געבליבען ביי זיין צוואג. מאקי אין דעם אייגענעם חורש, וואס ער האט געגעבען זיין צוואג, זענען די אראבער פון דער שטאדט דיפאדא בעפאלען די יודען און האבען 18 פון זיי אנוועק גע'הרגעט.

אין יאהר 1888, בשעת אין מאדריד איז געווען איין קאנגרעס, אויף וועלכען עס זענען זיך צוזאמענגעקומען געזאנדטע פון אלע אייראפעאישע רעגירונגען צו בעהאנדלען די מאראקאנישע פראגע. האט די חברה כל ישראל חברים אויס פארזי געשיקט א פרייע צו דעם קאנגרעס, איז וועלכען זי האט געשרייענען די לאגע פון די יודען אין מאראקא און האט עס געשיקט דורך צוויי חברים פון דער חברה, ה' געטער און וועגעצאני און האט געבעטען מען זאל די יודישע צרות אביסל פערלייבטענען.

דער סולטאן פון מאראקא האט דענסמאל געשרייען א פרייע צו זיין מיניסטער סירי מאחמער בורנאש. וועלכער איז אויף געווען אויף דעם קאנגרעס, אז ער זאל אכטונג געבען, דאס מען זאל ווייטער די יודען נישט אזוי אונטערדריקען און זיי זאלען זיך נישט האבען וואס צו בעקלאגען ביי די אייראפעאישע מלוכות און דער מיניסטער האט צוגעזאגט. מקיים געווען אפער דעם צוואג האט מען נאך היינט אויף נישט. עס איז קיין וואונדער נישט, אז סיעל יודען זענען צוגע-שטאנען צו בו האמאר, וואס דאס, ווי אויפגע-לעזער ווייסען שוין, מוזר געווענען אן דעם היינטיגען סולטאן אבדול אזיז און העלפען איהם אין זיין מלחמה געגען דעם סולטאן, זיי האפען, אז אונטער איין אנדער סולטאן וועט מען זיי בעסער בעהאנדלען, נאר ווער קאן וויסען אויב דאס איז נישט א פוסטע האפנונג.

ה-ג-ד

ליטעראטור און הונקט

— החיפה בחי יום יום מאת פראפסאר דיר לאספאר קאהן תרגם ברשיון המחבר פ. קאנטאראוויץ. שנים עשר מאמרים עם ציורים.

(די העמל איז טעגליכען לעבען פערפאסט פון פראפעסאר לאספאר קאהן און איבערגעזעט מיט די ערלויבניש פון מחבר דורך פ. קאנטא-ראוויץ.)

דאס ווערק האט 2 חלקים און ענטהאלט 18 ארטיקלען מיט אילוסטראציעס. עס איז געשריבען מיט א פארשטענדליכע לייכטע שפראך

געקראנען א קלייד פון די דאזיגע נישט פאסענדיגע בלויע און גרינע פארבען, און אלע האבען איהר אנגעהויבען נאכטראגן.
עס פערשטעהט זיך, אז היינט איז שוין דאס נישט מעהר מאוס, היינט איז שוין דאס גאר שטען, געמיינקט צו ווערען, ווער עס קליידעט זיך נישט אין אזא פארב האט גאר קיין שום געשמאק נישט אין פארבען צוזאמענפאסען.

ווי אזוי איז דאס געווארען פלוצלינג, אז דאס וואס איז געוועזען מאוס, נישט אנצוקוקען, איז גאר היינט רייצענד, שטען, גאר א מנהיג אנצוקוקען? וואס מיר, פרויען, וועלען טראגען קומענדיגען יאהר. האבען שוין די שניידערס און פארבראנטען בעשטימט, מיר מוזען נאכטאנצען לויט ווי זיי שפעלען. עס איז אפילו נישט שטארק אנגענומען איהרע דעם צו קלערען — דאס בין איך, מודה — אבער דארפן דארף מען עס זעהר גייטיג. דען פיעל פון אונז, פרויען, האלטען דאך גאנץ שטארק פון זייער אייגענעם געשמאק און אייגענעם ווילען. אמת, אז אין די גרויסע שטעט איז דא א סך פון וואס זיך צו קלויבען און יעדער קאן זיך אויסקלויבען לויט זיין אייגענעם ווילען, לויט זיין אייגענעם געשמאק, גאר דאס איז א טעות. דאס אויסקלויבען די פארבען, דאס שטאף און די בעפוטצונג ווענדט זיך נישט אן אינזער ווילען, מיר מוזען נעמען דאס וואס די פארבראנטען גליסט זיך אונז צום "סעזאן" צו געבען אדער דעם "קעשט", וואס זיי איז איבערגעבליבען פון פארינעם יאהר, מען דערלאנגט דערדאמט, וואס קומט אריין עפעס קויפען, דאס וואס עס איז דא צופיעל אנגענומען, שטאפען וואס זענען זעהר ווייניג פערשידען איינער פון צווייטען, פארבען וואס האבען א קליינעם אונטערשיד און די "דאמט" מיינט, אז זי קלויבט אים גאך איהר געשמאק, אין דער אמת'ן אבער קלויבט זי גאר לויט דעם רצון פון פארבראנט.

מען קאן נישט זאגען, אז קיינער קאן זיך נישט אויסקלויבען גאך זיין געשמאק, די וואס בעציעהען זייערע טאאלעט-זאכען פון די גרויסע וועלט-פירמעס, אדער די, וואס האבען טאקי פאמט דעם גוטען געשמאק, זיי פערשטעהען שוין זיך אויסצוזוכען לויט זייער ווילען. עס איז דא טאקי אמת גוטע נישט קיין פערדארבעטע מאטער-יאל, עס זענען טאקי דא פארבען, וואס זענען אמת'שען, אבער דערצו מוז מען זיין דער גרויסער מכין. אמת'שענע פארבען געפינט מען ביי פשוטע פויערען, ביי פראסטע פארבער און וועבער, וואס ווייסען נישט פון נאכטאנצען מאדעס, זיי וועבען זייערע געוואנד לויט זייער גע-שמאק, לויט זייער רצון, מען קאן עס אויך געפינען אין די גרויסע לאגערס, אין די אויסלענדישע פארבריקען, אבער אזוינע עכטע שטאף זעהען מיר מיין מאל נישט פאר אונזערע אויגען.

מיר דארפען נישט האלטען פאר קיין חסרון, דאס וואס דער געשמאק בכלל בייט זיך, אדרבא, עס איז גאר א מעלה, וואס דער געשמאק אין קליידער-טראגען ווערד אין אונזער דור אלץ ביסלעך-ווייניג, ביסלעך-ווייניג פערשיינערט, פערדעלט און וואס דער יונגער דור קלויבט זיך אויס א גייעס געדעלען סארט קליידונג איז דאס אלץ מעלות. דער חסרון איז גאר: דאס וואס היינט האלט מען פאר העכסט עלעגאנט, ווערד אין קורצע צייט, מאוס נישט צום אנקוקען.

אויף א קלייד קאן מען ערשט דענסטמאל זאגען א מיינונג, ווען מען טראגט עס שוין. דאס קלייד פאר זיך אליי מען זיי פון בעסטער

שטאף. פון דעם שטענדיגען קוליר, פון דער פיינסטען פארם און שניט און פון דענסטווענען ווירקט עס אויף דעם ווער עס טראגט עס זעהר נישט שטען. דאס איז איין אמת, וואס נישט אלע ווילען עס מודה זיין. דאס רוב מענשען מיינען, אז הויס איז א קלייד גוט אויפ-גענייט און פון שיינעם שטאף, דארף עס יעדערען פאסען, דאס איז אבער נישט ריכטיג.

ביים אויסקלויבען דעם קוליר מאכט מען א סך פעהלער, עס איז שוין איין אלטער כלל, אז דאס וואס עס פאקט א בלאנדען פאקט נישט קיין ברוינעשען, וואס עס מוז פאר א שלאנקען מוז נישט פאר א דיקע פערנאן.

צי פערשטעהט מען גאר ווי ווייט עס איז גרויס דער מענוג פון א פרוי, וואס קאן זיך קליידען גאך איהר געשמאק, מען קאן זאגען, אז עס איז גלייך צו דעם מענוג וואס דער קינסטלער האט בשעת ער בעשאפט א גיי ווערק?

זאגען א כלל וואס עס איז שטען און וואס נישט, קאן מען נישט: דער כלל איז, אז עס איז נישט דא קיין אמת'שען און אמת'מאוס. מען קאן דעריבער נישט אפפסקענען, אז די פארבען פאסען צו יעדע און די פאסען נישט.

דאס ווייזט אונז די פראקטיק. למשל: אז א פרוי וואס האט רויטע האר זאל זיך קליידען אין געלבע קליידען, איז אנגענומען ביי דער וועלט פאר זעהר נישט שטען, געלב קומט אויס לויט די אנגענומענע כללים פאסט גאר פאר טיעף ברוינעשען, און מיר האט זיך געמאכט די געלעגנהייט צו זעהען א פרוי מיט פלאם רויטע האהר געקליידעט אין א געלב קלייד און דאס האט איהר אויסגעצייכענט געפאסט, אמת'שען די פרוי איז געווען א שטענע און פול גראציע, און דער עולם זאגט א ווערטל: א שטענעס מענשען קליידט אלץ, וואס ער טהוט זיך גאר אן, דאס איז אבער נישט מעהר ווי א ווערטל, מען דארף טאקי פערשטעהן אויסצוקלויבען א קלייד, וואס פאסט צום פנים און דאס האט די פרוי מיט די רויטע האהר זעהר גוט פערשטאנען. דאס בילד פון דער פרוי אין דעם געדענען קלייד האב איך א סך יאהרען בסדר נישט געקאנט פערנעסען און גאך עד היום שטעהט עס מיר פאר די אויגען. און איך האב גאך היינט איין אמת'שען מענוג, אז איך שטעל מיר פאר ווי רייצענד די פרוי האט דענסטמאל אויס-געזעהען און אלץ צוליעב דעם וואס זי האט פערשטאנען זיך צו קליידען גאך איהר אייגענעם געשמאק און נישט נאכגעטאנצט קיין פרעמדע.

דבורה לעווינזאהן. (ענדע קומט.)

בריה-קאסטען.

ה' י. ל. ווישינסקי סובאלק איז גאך פיעל אנדערע: אויף אייערע פראגען ווי פיעל דארף מען צו צאהלען צו דער נייער ביליגער פרוי, איהר זאלט זיך רעכענען פאר א יעדעליכען א-פאנענט פון "פאלקס-צייטונג" צוזאמען מיט דער פרעמיע 4 פענדער פון שלום-עליקים אלע ווערק, קענען מיר אייך ענטפערען, אז איהר און די אלע וואס עס איז געבליבען זייער געלד אויף זיי יאהר, דארפען אין דער צייט צוצאהלען לויט די 4 ראשען אויף אויס צוצאהלען פאר יעדעליכע אפגענומען (זעהט די אפגענומען פרויען אין יעדע נומער "פאלקס-צייטונג").

דעראקטאר: מ. ספעקטאר.

פערלאג "פאלקספילדונג".

הזמן" החל לצאת בפטרבורג מיום 1 יאנואר 1903

שתי פעמים בשבוע

עם ארבעה מאספים בשנה לכל עניי העם העברי לספרות ולמדע ולעניי המדינות.

בהשתתפות

ד"ר י"ל קאצענעלסאהן ודוד פרישמאן.

ב"הזמן" יבואו בתמידות הפרקים האלה :

(ו) חכמת ישראל. מאמרים מקורים על דברי ימי ישראל וספרותו וכו'. למקצוע הזה יקדש מקום גדול בארבעת המאספים והשקפות תמידיות תבאנה גם ב"הזמן" על עבודת חכמי ישראל שבמערב.

(ז) בקרית. את החלק הזה, הנחוצו מאד להתפתחות שפתנו וספרותה, מסרנו בידים אמונות בתור מחלקה קבועה, כל ספר חדש שיצא לאור בלשון עבר ובלעז (הניגע לעם ישראל וספרותו) יבוקר בלי אחר זמן.

ח. פילמונים. ב"הזמן" יבאו פילמונים כדבר כל שאלות חינוך, ערוכים בידי סופרינו המובהרים הידועים לשם בספרותנו ביצירותיהם המלאות מלאכת מחשבת.

(ט) עניני המדינות. השקפה על החיים המדיניים של עמי תבל, כתובה בידי מומחה לאותו דבר.

ידיעות כלליות. השקפה ברורה ושיטת עין על כל החדשות ומידעות הכללית המגיעות לכל אדם באשר הוא אדם.

(יא) מאמרים כללים מעולם האמנות, המדע הספרות וידיעות הטבע.

(יב) תשובת בית המערכת, ע"ד ענינים מפרוהים, דברי חוקים ומשפטים, הנוגעים לאחב"י.

(א) מאמרים לשאלת הזמן. על כל צרכי החיים של העם העברי, על מצבו החמרי והרוחני, על החינוך והכלכלה ועל דבר עניני הצבור שר עם ישראל ומוסדותיו, על הישוב בארץ ישראל ועל כל השאלות הציניות.

המאמרים יהיו כתובים בידי אנשים מומחים ובקאים, כל אחד יעבד במסגרת שו"ו.

(ב) **חיי העם בערי המדינה.** ב"הזמן" יבאו תמיד מכתבי-סופרים מיוחדים ומבועים מכל

(ג) **הדעות.** כל הנוגע לחיי ישראל בארצנו ובחיוץ לארץ מהמקורות הראשונים, כל דבר בעתו.

(ד) דברי סופרים. השקפה על העהונים אשר לעם ישראל בשפות שונות בפרט ועל מאמרי סופרים במכה"ע

הכללים, באותה מדה שיהיו ראויים לשום אליהם לב, ככלל —
ובאופן שיוכלו הקוראים לברוא להם מושג כללי ממהלך הרוחות
אשר בדעת הקהל.

ה) **הספרות היפה.** "הזמן" יתאמץ להביא לפני הקוראים ממש הספרות היפה, מפרי עטם של מספרינו ומשוררינו הנודעים והחביבים על קהל הקוראים. הציוורים הקמנים יבאו רוב כמכתב העת, והספרים הגדולים יופיעו בארבעה המספים לרבעי השנה.

בארבעת המאספים, שיצאו לאור לתקופות הזמן (מאסף לרבע שנה), יבואו מאמרים גדולים, ספורים ושירים וכו', אשר לרוב כמותם אין מקומם במכתב עתי.

כל מאסה יחזיק לעד 200 עמודים בפורמט גדול.

ב"הזמין" ובמאספיו יקחו חלק הסופרים האלה :

ש"י אברמאוויץ (מענדלי מוכר ספרים). ד"ר מ. א. אייזענשטאט. יעקב איזראעלסאן, שלום אש, בן אביגדור, ר. ברינין, ב. בראנדט, ד"ר ש. ברנפלד, פ. געץ, ברוך דוד גינצבורג, מיט דירדאן, א. דריואנב, ד"ר ח"ד הורוויץ, ד. ר. א. א. הרבכי, ש. ווינער, יוסף אליהו טרויש, ד"ר יצחק טובים זאב יעבץ, דוד כהנא מרדכי בן הלל הכהן, משה ליב לילענבלום, א. ד. ליפשיץ, א. ל. לעווינסקי, יעקב מאז"ה, ד. מגיד, ד"ר י. מרגליו, ה. ר. לאמבערג, י"ל פרץ, ו. פערפערקאוויץ, ד"ר ש. פאזנאנסקי, ש. פרוג, צבי פיליצקי, ש"ל ציטראן, ד"ר ל. קאנטאר, ש. ראזענפעלד, ח. ראבניצקי, רב צעיר, א. ג. ראבינאוויטש, א. שולמאן, י. שטיינבערג.

כפ"ק הפובליציסטיקא וחבמת ישראל יעבוד עבודה קבועה, מלבד העורך בן-ציון כ"ץ, גם ה"ר י"ל קאצנעלואן; חלקי הספרות היפה, הפולישון והמדעים הכלליים טטורים ביד הסופר דוד פרישמאן. על המחלמה הציונית יפחד ר"ר יצחק בן יוסף שוכים.

הַגְּלוּיִן הֶרְאִישׁוּן אֲשֶׁר יֵצֵא לְאוֹר לַיּוֹם ¹ יֵאֱמָרָה יִשְׁוֹלַח לְכָל דּוֹרְשָׁיו חֲנֹם אֵין כֶּסֶף.

המהיר לשנה 6 ר"ב, לחצי שנה 3 ר"ב, ולרבע שנה 1 ר"ב 50 קאפ.

בחו"ל — לשנה 8 רו"ב, לחצי שנה 4 רו"ב ולרבע שנה 2 רו"ב.

העורך והמו"ל בן-ציון כ"ץ.

כתבת „הזמן“ :

Редакція Газети „Газмонъ“ С.-Петербургъ, Екатерининскій каналъ 68.

בווארשא אפשר לחתום ע"י הוצאת „תושיה“.

Издательство „ТУШИЯ“ Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH“ Warschau.

נרבות

דורך דער אדמיניסטראציע פון דער יידישער פאלקס-צייטונג אין קראקוי איז ערהאלטען געווארען 20 רובל פאר דעם נאציאנאל פאנר פון דער חברה "דורשי ציון" אין אונגעני (בעסערדאבער גוב').

אנאטאל-גורסקי ווארשא לעשנא № 4

דאס בעסטע מיטעל צום רייניגען די צאָהנער, פערזענלעכע זיי פון פוילען און ווייטג און בלעכענע-שעכטיל צום פרייז 20 קאפ' און 30 קאפ' פארדערן איבערלא. 5-4 (125)

פערלאג "פאלקסבילדונג"

ציוניסטישע ביבליאטעק

די מינסקער ציוניסטישע אסיפה

פרייז 10 קאפ. מיט פארטא 12 קאפ.

ציוניסטישע אנודות בעקומען ראכאט.

Книгоиздательство „Tywja“ Warszawa.

Verlag „Tuschijah“ Warschau.

מינדליך: נאוואליפקי 7, וואהנונג 9.

הוצאות חדשות של "תושיה"

(1) אלפא ביתא מצוירת בצבעים 'ע"פ' הישטה הטבעית עם ציורים יפים ואותיות הכתיבה.

בצד כל אות יש ציור יפה בצבעים, הנקרא בשם המתחיל באות זו, וישם הציור מתחת. נדפסת על טבלת גדולה, להדפוק אל הקיר בכה"ס.

מחירה 20 קאפ' ע"פ 22 קאפ'.

מרבקת על ניר עב — מחירה 30 קאפ' ע"פ 36 קאפ'.

(2) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (בג"ל) מטולטלת. ערוכה בקוביות.

כל אות עם ציורה מרכבים מחלקים קטנים מרבקים על גורי ניר עב קטנים (קוביות). ישל הילדים לחבר אותם בעצמם, בכרי שחצא האות הדרושה עם הציור השייך לה — ערוכה כתבת-ניר יפה — ובתוכה לוחות לדוגמא ערוכות לזה. נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.

מחירה 75 קאפ' ע"פ 86 קאפ'.

(3) אלפא ביתא מטולטלת, ערוכה בקוביות.

אותיותיה מרבקות על גורי עץ קטנים מרבקים (קוביות) מכל ששת עבריהם ומכילה מרבקים ושמונת קוביותיה הרבה אלפא-ביתות עם נקודות מיוחדות, להרכיב מהן מלות ומאמרים — ערוכה כתבת ניר, נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.

מחירה 50 קאפ' ע"פ 80 קאפ'.

(4) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (ע"פ הישטה הטבעית) עם ציורים יפים.

האותיות גדולות מאד, נדפסות בצבעים שונים ובתוך כל אות באים ציורים בצבעים מתאימים להם, הנקראים בשמות המתחילים באות זו, ומתחת לכל אות ששית הציורים שבתוכה — נדפסת על טבלת גדולה להדפוק אל הקיר בכה"ס.

מחירה 25 קאפ' ע"פ 30 קאפ'.

מרבקת על ניר עב — מחירה 35 קאפ' ע"פ 43 קאפ'.

(5) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (בג"ל) במחברת קטנה נאה, שבכל עמוד אות אחת עם ציורה ושמות הציורים מתחת האות, והעלים מרבקים עם ניר עב.

מחברת במעטפה ציורית (בצבעים) יפה, מרבקת על ניר עב, נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.

מחירה 50 קאפ' ע"פ 60 קאפ'.

(6) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (בג"ל) מטולטלת. ערוכה בקוביות.

האותיות עם ציוריהן מרבקים עם קוביות של ניר-עב גדולות ויפות מכל ששת עבריהן, ערוכה כתבת ניר גדולה ויפה עם ציור נאה בצבעים ממעל. נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.

מחירה 1 רובל, ע"פ 1.20 רובל.

Издат „Tywja“, Warszawa.—Verlag „Tuschijah“, Warschau.

געגעז מערידען און פוקלעס!

אפאראט וועלכער היילט גרינדליך אהנע אפעראציע. פרייז 2 ר' 50 קאפ.

Д. МОШКОВСКИЙ Варшава, Малевки 37.

ספעציעללעס אנגרא לאגער

היינערג.

רוסישער אונד אויסלענדישער

זייפע פערפומעריא

אינד

האסמעטיק

ספעציעללע פערקויף פון צייהק-ברישטען

S. ZUCKERMANN

Warszawa, Nalewki Nr. 16.

(39)

16-11

די פירמא עגזיסטירט זייט 1885 יאהר.

זייפעס! זייפעס!

ברוכענדרער עלעקטרא-זאלואנישע

היילען גרינדליך — נאך קורצעם געברויך, און נאך 8 מאנאטליכען טראגען ווירד דער ברוך גענצליך אויסגעוואשן. זיי האלטען גוט איין דעם ברוך און דריקען נישט דעם קערפער, ווערענד אהנע עלעקטריע איז דאס אונטעגליך. ברוכענדרער פיר פרויען, עלאס-מישע גוממי שטרימפס פיר גע-שוואלענע פיס, בריללען מיט ווענעציאנישע גלעזער, וועלכע שטערקען די אויגען, אפאראטע פיר העמערודען, אויך אנדערע כירורגישע און אפטישע ארטקעל-עמפעהלט צו פאבריקס פרויען די לאנג יעהרונג פירמא

Хирургическо-Оптический магазинъ

подъ фирмою Александръ Сенаторская 22, Варшава
דא עס האט זיך געציגט אז מען מאכט נאך אונזערע ברוכענ-דער, ביטען וויר אייפמערקאם צו זיין אויף די אריגענאלע מיטל-סטעמפל פון אונזער פירמא.

ווייר בעזיצען הונדערטע דאנקשרייבען פון די עיניגע, וואס האבען געטראגען אונזערע ברוכענדרער.

ביי בעשטעלונגען פער פאסט דארף מען נור איינשיקען דאס מאס פון קערפער הערנס. — פרייז 1 ווייטגע 6 רובל, 2 ווייטגע 10 רובל. 50-1

די פירמא עגזיסטירט זייט 1885 יאהר.

אין אונזער פערלאג איז זאגענען ערשינען

"פרעליכעס טאשענבוך"

פון בן עמרם (מ. זאבלאצקי)

ענטהאלט פיעלע וויצען, הומאריסטישע און וויסנשאפטליכע ארטקלען, 50 ווייטגען לעזשטאף. — פרייז 2 1/2 פענני, 5 פענני 10 קאפ. 25 העללער (מיט פארטא). פאסטמארקען פון אלע לענדער ווערען אנגענומען. פיר בוכהענדלער גרויסער ראכאט

R. Mazin & Co. 59 Old Montague St. N. E. London, England.

פערלאגסבוכהאנדלונג, דרוקערייא און בוכבינדערייא.

בוכהענדלער, פערלעגער און פערפאסער ווערען געבעטען וויערע קאטאלאגע אונד אריינשיקען. 146 1-2

בשר קונעראל בשר

אין ריינעם ניסענשטאלץ ווער געווען
פיר מאנעטליכע דענע. גוט צום קאכען
און באקען פערשערענע שפייזען.
הארטע קאקוסבוטטער, אויף אלע
ארטיקלען פיר שאקאלאדעפאבריקען.
הבשרים פון ווארשוער רבנים.
דייטשער קיין ווארשא, דויקא 36

15-8 ב" א. מ. קאשער.

ד"ר מ. פינקעלקרויט

ווארשא, קארמעיזקא 28
היילט האלד, נאזע, און אויערען-
קראנקהייטען.
היילט אויך שטאמערנדע (וועלכע
(121) זאייקען זיך ביים ריידען), 10-7

פארזייער נייעסמע מאדעלע

עמפעהלט דער בעקאנטע מאגאזין פון
דאמען-מענטשל, ווערענען צו פומער און קאסטיומען
ד. באראדאווסקי ווארשא, לעשנא 9 № וואהנ. 4
אויפס פערלאנג פערפערטיגע אללער ארט בעשטעלונגען
147 אין 24 יאונדען. 1-25

פאבריק פון טערראדען, קאנטארסקע, נאטעס אין פאפיראסען ביכלעך.
סקרא פון פאפיראסען פאפיר און מאשינקעס בי גילוען.

C. I. Киперманъ, Варшава, Належки № 37.

10-10 מוסטערן זענען גראטעס. (111)

הויז דרוקעריי

יעדעוואס איז אים שטאנדע
מיט מיינער טיפער-דרוקעריי
גארניטורען וועלכע זינד פארהאן-
דען אין רוסטישע, פראנצויזישע
אונד העברעאישע ביכשטאבען.
יעלבסט דרוקען אללעס וואס ער
האבען וויל.

גארניטור 0/10 טיפער 1. ריי: 160 " 1 " " " 290 " 2 " " " 3.50 " 290 " 2 " " " 4.75 טיפער 4.75 " 6.60 " 700 " 4 " " " 1000 " 4a. " 10.

צו בעציהען אויס ריא שטעמפל-אונד טיפער-פאבריקען

И. А. ЛЕВИНСОНЪ J. LEWINSON

Одесса, Канатная 122. WIEN, 1. Adlegasse 12.

פרייבורגאנטע ווערען פערזענדע נאך ערהאלט איינער פאסטמארק 7 mp.
10-2 אנענטען ווערען איבעראל גענומען. (186)

פארזיכטיג!

דאס איינציגסטע מיטל צו א ברוך
איז נאר ברוכבענדער וועלכע האלטען
גוט אין דעם ברוך און דרוקען נישט
דעם קערפער, ווערענען געזעציק
אויסצוהייערן אין אונזערער
זאלע פערזענליכע די פירטא

Д. Мошковскій, Варшава

Належки № 37

וועלכע איז בעהערט ווארדען מיט מע-
דאלע פון דאקטארסקע אויסשטעלונג

37 צו בעקאכטען דעם נומער 37

בית-מסחר-הספרים של

ר' מנשה קרישואהן ושותפיו

נעתק מרחוב נאלעווי 39 № לחוב געשנא 14 №

בבית הספר הזה נמצא למכירה מלכר הוצאותיו והם: חומש ע"ט מ"י
עם למ"י על גיור פשוט, ועל גיור רעגאל, חק לישראל לח"ק על גיור
פשוט ורעגאל, חק לישראל ע"ט על גיור פשוט ועל גיור רעגאל, חומש
כ"י פ"י, ושים ירושלמי על גיור פשוט ורעגאל. גם כל מיני ספרים
מכל הדפוסים, הן ספרי חז"ל והן ספרי דפוס ווילנא, ווארשא, לובלין.
ופיעטריקוב, ממלא דעון הקונה עצתו.

142 (142) אדרעסע: 5-2

М. Надишсонъ и Ко. Варшава Гусья 14.

נייטיג פאר יעדען!

וויכטיג פאר אלעמען!

— וואס איז אייער טרויער? אייער שרנסה? איהר זענט א
סוחר? א הענדלער? א קעסער? א לעהנער? א בעל-מלאכה? וויסעל
סארדיענט איהר א חודש? ... נאר וויסעל איהר זאלט נים פארדיענען,
קאנט איהר דאך אבשפארען עטליכע פרומות א טאג, סארדאנען
אייערע ווייב און קינדער אויף גאנץ טויט; טאמער שטארבט איהר
חלילה סאר דער צייט וועלען אייערע קינדער נישט בלייבען אויסן
אנדערען טאג אהן ברויט, אייער אלמנה וועט מען נישט דארפן געהן
מאכען אייער דער שטאדט קיין גרבות, אייער טאכטער וועט האבען מיט
וואס צו געהן צו דער חופה, און טאקי איהר אליין, איהר מענט אייך
לעבען ביז 120 יאהר, קאנט אייך באווארענען אויף דער עלטער מיט
א קאפיטאל פון מזונע קערבלעך, דאס קאנט איהר אויספירען נאר
דאן ווען איהר פארסטראכט אייער לעבען, און בכדי צו פערקריג-
נענען אייך די זאך האט די נייע אסעטראני-געוועלשאפט

Высочайше утвержденное

Генеральное Общество Страхования жизни и пожизненных доходовъ

אויסגעארבייט פון אייערשטענען פריוילעגיעס, וואס קיין
געוועלשאפט האט זיי נישט:

(א) איהר קאנט אייער פרעמיע צאהלען אלע חודש. — (ב) איהר
צאהלט נישט פאר קיין פאלים און עס קאנט אייך נים קיין שום הוצאות. —
ג) לאקט אויף צו צאהלען פרעמיע נאכן זמן, האט איהר דריי חודשים. —
ד) האט איהר אייגענצאהלט דריי יאהר קאנט איהר נאכדעם אויסהערען
צאהלען פון צוויי ביז דרייצעהן יאהר און איהר זענט אלץ פארסטראכט
(ненарушимость). — (ה) געהט אייער דאס ערשטע יאהר איז אייער
פאלים באווארענט פון לאקעניש און פון אלסדינג, עס מען וויל וואס סייוול
(неоспоримость). — (ו) נאך די ערשטע דריי יאהר קאנט איהר מאכען
מיט אייער פאלים וואס איהר ווילט, אדער אויסהערען צאהלען פרעמיע און
ארויסנעמען איין אייגענצאהלען פאלים אדער אויסליהען אויסן פאלים
נעלד אויף 6% קשנה, וברומה פארשידענע קאמפינאציעס. — (ז) אייער
קאפיטאל ווערד ארויסגעצאהלט ניד און א שום עכוב, און נאר אייך אדער
אייערע יורשים; קיין שום ארעסט אין קיין שום חוב אייך אייער קאפיטאל
ווערד נים אנגענומען.

אנענטען ווערען גענומען אוקערדום. — ביכלעך, טאריסען,
בלאנקען ווערען ארויסגעשיקט איסליכען אומזיסט.
יך ווערען צום:

Управляющий Агентствами Генерального О-ва Страхо-
вания жизни М. А. ЕВЗЕРОВЪ, ОДЕССА.

די פראוילעגע פון דער געוועלשאפט איז אין:

10-8 С.-Петербургъ, Невскій 23. (82)

אין באראווסקעס באזאר

טווארדא 1 №, (פאנסקא 24 №)

איז צו פערדינגען פערשידענע סלעמזער, בוידען אונד מישלעך
פיר פערשידענע סארטען עסענווארג, יאמקעס פיר רינדליש אונד
קאלבליש, שניט סחורה, גאלאנטעריע, געסעס אויז צו ווער ביליגען
פרייווען אונד בעקוועמע בעדינגונגען.
גענויע טרענדינג אויף דער שטעללע. (140)